

MOLITVA ZA JEDINSTVO KRŠĆANA U MOLITVENOJ
OSMINI I TIJEKOM CIJELE 2016. GODINE

EKUMENA
Svezak 40

ISBN 978-953-11-0970-3

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000921385

PAPINSKO VIJEĆE
ZA PROMICANJE JEDINSTVA KRŠĆANA
POVJERENSTVO »VJERA I USTROJSTVO«
EKUMENSKOG VIJEĆA CRKAVA

**POZVANI NAVIJEŠTATI
SILNA DJELA GOSPODNJA**

(usp. 1 Pt 2, 9)

Uredio:
JURE ZEČEVIĆ, OCD

KRŠĆANSKA SADAŠNJOST
VIJEĆE HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE
ZA EKUMENIZAM I DIJALOG

ZAGREB, 2015.

Prijevod: Lada Marija Medić i Jure Zečević

Prijelom i design naslovnice i teksta: Jure Zečević

Izdaju: Kršćanska sadašnjost d.o.o, Zagreb, Marulićev trg 14
i
Vijeće Hrvatske biskupske konferencije za
ekumenizam i dijalog, Zagreb, Kaptol 22

Tisak: Grafocentar, d.o.o., Sesvete, Sopnička 58

Naklada: 1.800

Tiskano u prosincu 2015.

TEMELJNI BIBLIJSKI TEKST 2016.

Usp. 1 Pt 2, 9-10

Pozvani naviještati silna djela Gospodnja

Čitač: Čitanje poslanice svetoga Petra Apostola!

„A vi ste rod izabrani, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod stečeni da naviještate silna djela Onoga koji vas iz tame pozva k divnom svjetlu svojem; vi, некоć Ne-narod, a sada Narod Božji; vi Ne-mili, a sada Mili.“

Čitač: Riječ Gospodnja!

Zajednica: Bogu hvala!

POZVANI NAVIJEŠTATI SILNA DJELA GOSPODNJA

Uz molitvenu osminu za jedinstvo kršćana 2016.

Polazišne tekstove za molitvenu osminu svake godine stvaraju ekumenska tijela i organizacije kršćanskih crkava i zajednica druge zemlje, u mandatu kojeg im zajednički povjeravaju Papinsko vijeće za promicanje jedinstva kršćana i Ekumensko (Svjetsko) vijeće crkava. Za 2016. polazišne materijale pripremili su kršćani iz Latvije.

Na hrvatskoj razini tako nastale materijale hrvatskim prilikama prilagođuje i priručnik za molitvenu osminu priprema Vijeće Hrvatske biskupske konferencije (HBK) za ekumenizam i dijalog u suradnji s Ekumenskim koordinacijskim odborom crkava u Hrvatskoj (EKOCUH).

Ovogodišnji tekstovi posvješćuju kršćanima njihovu pozvanost i poslanje *da naviještaju silna djela Gospodnja*. Ne iznenađuje stoga izbor teksta evanđelja u središnjem ovogodišnjem molitvenom slavlju: „Vi ste sol zemlje. Ali ako sol obljutavi, čime će se ona osoliti? Nije više ni

za što, nego da se baci van i da ljudi po njoj gaze. Vi ste svjetlost svijeta. Ne može se sakriti grad što leži na gori. Niti se užiče svjetiljka da se stavi pod posudu, nego na svijećnjak da svijetli svima u kući. Tako neka svijetli vaša svjetlost pred ljudima da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima.“ (Mt 5, 13-16).

Kršćani katkada, pogrešno shvaćajući „parolu“ da je „vjera privatna stvar čovjeka“ katkada (p)ostaju pasivni u posredovanju spasenjskog duhovnog blaga koje im je povjerio Gospodin. Dakako da se vjera realizira prvenstveno na osobnoj razini čovjeka i u tom smislu ona jest „privatna stvar čovjeka“, no nipošto nije privatna stvar čovjeka u smislu da bi se trebala „zastvoriti u sakristiju“ i ostati neprimjetna u javnosti.

Navještaj Božje objave i spasenja je namijenjen svemu svijetu. Isus Krist, Vječna Očeva Riječ, utjelovivši se u svijet da svima objavi Očevu ljubav i spasenje, javno djeluje, javno uči, javno naviješta Radosnu vijest (evanđelje) o spasenju i javno čini silna djela: javno *prolazi zemljom čineći dobro* (usp. Dj 10, 38). On i svojim učenicima povjerava poslanje toga navje-

štaja svima: „Pođite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svemu stvorenju.“ (Mk 16, 15).

I u hrvatskom društvu i javnosti se zamjećuje određena zabuna kada je riječ o prostoru za naviještanje i djelovanje Crkve i kršćana. U sredstvima javnog priopćavanja, u gledanijim, slušanijim i čitanijim (in)formativnim emisijama, člancima i/ili terminima, primjećuje se određena bojazan od uključivanja i prezentiranja vjerske i vjerničke dimenzije, zapaža se određeni uređivački oprez, doziranje, pa i izostavljanje relativno značajnih vjerskih sadržaja i događaja. Vjerskom području se najčešće pristupa kroz posebne tematski „specijalizirane“ emisije i članke – „rezervate“ i kroz subjektivne filtere i kriterije zaduženih pojedinaca, koji katkada prezentiraju zapravo svoja osobna viđenja crkvenih i vjersko-vjerničkih tema, koja se nerijetko razlikuju od autentičnih intencija samoga navještaja evanđelja i intencija vjerničke zajednice. Katkada se čini da kršćani, Crkva i vjera stječu pravo ne biti „privatna stvar čovjeka“ uglavnom kada je riječ o skandalima i negativnostima, od kojih dakako ni jedna ljudska zajednica nije imuna, pa stoga ni kršćanske zajednice. Kršćanin, neupitno je, uvijek mora biti

protiv zataškavanja, lažne slike i dvoličnosti i stoga će se zalagati za objektivne medijske informacije i onda kada se radi o manama, deformacijama, grijesima i sablaznima u kršćanskim i vjerskim zajednicama, ali bi, pravde i istine radi, sva sredstva javnog priopćavanja s jednakom revnošću trebala imati sluha i za pozitivno, uzorno i poticajno, u tim istim zajednicama. Sa zahvalnošću brojnim medijskim djelatnicima valja priznati i pohvaliti da se u hrvatskim sredstvima javnog priopćavanja također sve češće susreću objektivni i konstruktivni, neideologizirani i nemanipulirani, profesionalno odgovorni i kvalitetni pristupi vjerskoj tematici koji ne boluju od „kršćanofobije“ i „religiofobije“ i koji vjeru ne guraju „u sakristiju“ nego joj daju pravo građanstva i ostavljaju prostor za javno djelovanje.

Amputira li se u nekom društvu supstanca bitne religijske i kršćanske poruke o bogoljublju i čovjekoljublju, ukloni li se religijski i kršćanski altruistični etički i moralni sustav vrijednosti iz javnosti, iz odgoja i iz medija, to i takvo društvo osiromašuje i destruiira samo sebe. Ono tada zatvara čovjeka samo u vremenito i ne otvara ga za integralnu, cjelovitu

stvarnost koja uz „ovostrano“ uključuje i „onos-trano“. Društvo tada sebe otvara egoističnim interesima pojedinaca i skupina, sustavima nepravde i iskorištavanja drugoga, a time i dez-integraciji i destrukciji sebe kao cjeline i poje-dinca u sebi.

Vršeci svoje poslanje navještaja i djelujući u javnosti kršćani ne smiju zaboraviti da autentični navještaj Boga u Duhu Isusa Krista nije nametljiv i nasilan, da on uvijek ostaje ponuda i poštuje čovjekovu slobodu izbora onako kako je poštuje i sam Bog, koji bez pridržaja omogućava čovjeku, i po slobodi bogolikom, da i Njemu samom može reći „ne“: „K svojima dođe i njegovi ga ne primiše“ (Iv 1, 11).

Bez imalo ohole umišljenosti, ali sa svetom poniznošću, zahvalnošću i radošću, vjerujemo da Isus svojim učenicima (kršćanima) ne govori bez razloga „Vi ste sol zemlje... Vi ste svjetlost svijeta...“.

No nismo „sol“ i „svjetlost“ svijeta sami po sebi nego po onome što smo od Njega upili i što po Njemu nastojimo živjeti. To Njegovo, koje jest ili nije u nama prisutno, u većem ili manjem stupnju, sol je koja čuva svijet od kvare-

nja. Nije li to Njegovo u nama, mi kršćani bljutavimo, nemamo što dati svijetu i ne možemo ga čuvati od kvarenja: „Vi ste sol zemlje. Ali ako sol obljutavi, čime će se ona osoliti? Nije više ni za što, nego da se baci van i da ljudi po njoj gaze“ (Mt 5, 13).

Premda mi kršćani nismo u potpunosti izgubili jedinstvo u Kristu, premda smo u nepotpunom jedinstvu, ipak smo u pojedinim važnim stvarima nauka vjere i prakticiranog zajedništva također u raskolu. Po onome što nas kao crkve i pojedince uzajamno suprotstavlja Njegovo u nama biva manje i mi bljutavimo. Zato će kršćanin u svakoj crkvi uvijek nastojati oko uklanjanja razdvajajućega i izgradnje povezujućega i zajedničkoga, nastojat će oko ekumenizma.

Zahvaljujući zajedničkom izboru teme i teksto-va predstavnika kršćanskih zajednica u Latviji, ovogodišnja molitvena osmina za jedinstvo kršćana poziva nas kršćane da svijetu budemo sol koja neće biti bljutava, jer ćemo mu neraskoljeni - ne jedni protiv drugih nego zajedno - *naviještati silna djela Gospodnja* (usp. 1 Pt 2, 9).

*Jure Zečević, OCD,
Tajnik Vijeća HBK za ekumenizam i dijalog*

ORGANIZATORIMA MOLITVENE OSMINE ZA JEDINSTVO KRŠĆANA

*NASTOJANJE OKO JEDINSTVA:
TIJEKOM ČITAVE GODINE*

Molitvena osmina za jedinstvo kršćana, u sjevernoj se Zemljinoj hemisferi tradicionalno slavi od 18. do 25. siječnja. Te je datume još 1908. predložio o. Paul F. Wattson kako bi obuhvatio razdoblje između blagdana *Katedre svetoga Petra* (nakon liturgijske reforme u Katoličkoj crkvi slavi se 22. veljače) i blagdana *Obraćanja svetoga Pavla*. Ta dva datuma stoga imaju i svoja simbolična značenja. Prvi datum naznačuje *cilj* molitve: svo kršćanstvo u zajedništvu s apostolskim prvakom sv. Petrom, a drugi datum ukazuje na način ili *metodu* kojom je jedino moguće postići taj cilj: temeljito obraćenje Kristu, svakog kršćanina, u svim kršćanskim zajednicama, obraćenjem kakvo je npr. bilo ono sv. Pavla kod Damaska.

Na južnoj hemisferi, gdje je siječanj blagdansko vrijeme, crkve često molitvenu osminu prakticiraju u koje drugo doba godine, najčešće oko blagdana *Duhova* (kako je to još 1926. preporučio pokret *Vjera i ustrojstvo*). I blagdan

Duhova je također znakovit i bogat simbolikom, budući da je Duh Sveti Onaj po kojem se ostvaruje i vrši svako istinsko i Bogu sukladno jedinstvo. Stoga je predduhovsko i poslijeduhovsko vrijeme također primjereno i za provođenje Osmine, ali i za ponovne molitve za jedinstvo onih koji su Osminu već slavili u siječanjskom terminu.

Materijali sadržani u ovim molitvenim priručnicima, nisu dakle ograničeni samo na jedan tjedan u godini, bilo to u siječnju, bilo oko Duho-va. Neka svaka sredina bude fleksibilna i prilagodljiva ne samo glede tih dvaju preporučenih termina Osmine, nego i glede uporabe ovih molitvenih materijala u bilo koje drugo doba godine. Ovdje ponuđeni materijal neka bude shvaćen kao mogućnost da ga se koristi tijekom cijele godine, uvijek iznova pronalazeći prigode, da se zajednički moli za takvo i toliko jedinstvo kršćana, kakvo je Krist htio i za koje je molio.

PRILAGODBA TEKSTA

Materijal koji se može naći u ovoj knjižici ponuđen je uz očekivanje da će, gdje je god mo-

guće, biti prilagođen za uporabu na mjesnoj razini. Pritom valja voditi računa o lokalnim i naslijeđenim liturgijskim praksama i o ukupnom društvenom i kulturnom kontekstu lokalne sredine. Takve adaptacije, po naravi stvari, trebaju biti rezultat ekumenske suradnje i usuglašavanja lokalnih kršćanskih zajednica koje su pozvane svjedočiti jedinstvo i zajedništvo na svojoj lokalnoj razini.

U nekim sredinama već postoje ekumenske strukture koje su u mogućnosti zajednički prilagoditi materijal, a ondje gdje još ne postoje, nadamo se da bi i ova potreba za prilagodbama mogla biti poticaj za stvaranje takvih struktura.

KAKO KORISTITI MATERIJALE ZA MOLITVENU OSMINU?

- Za crkve i kršćanske zajednice koje Molitvenu osminu slave i jednim zajedničkim molitvenim slavljem među materijalima je na raspolaganju i model *zajedničkog ekumenskog molitvenog slavlja* Riječi Božje.
- crkve i kršćanske zajednice, nadalje, mogu dijelove materijala, primjerice molitvene

tekstove koji se nalaze u *zajedničkom ekumen-skom molitvenom slavlju*, u *Osam dana* ili pak među *dopunskim molitvama* i *pjesmama*, uvrstiti, na prikladnim mjestima, i u vlastita litur-gijska slavlja, poštujući pritom liturgijsku di-sciplinu i propise svoje crkve.

- Zajednice koje molitvenu osminu obilje-žavaju bogoslužjima tijekom svih dana Osmine, da bi se izbjeglo ponavljanje istih tekstova, mo-gu se poslužiti materijalima priređenim za svaki pojedini dan, u dijelu pod naslovom *Osam dana*.

- Oni koji žele organizirati *biblijska prouča-vanja* na teme molitvene osmine, mogu kao polazište uzeti biblijske tekstove i razmatranja uz *Osam dana*. Komentar uz svaki dan može dovesti do oblikovanja završne molitve vjernika.

- Za one pak koji žele moliti samostalno i privatno, materijal može poslužiti usmjerava-nju njihovih molitvenih nakana. Premda mole samostalno, bit će svjesni da su povezani u za-jedništvo sa svima koji diljem svijeta mole za veće vidljivo jedinstvo Crkve Kristove.

UVOD U TEMU ZA 2016. GODINU

Pozvani naviještati silna djela Gospodnja (usp. 1 Pt 2, 9-10)

Pozadina

Najstariji krsni zdenac u Latviji datira iz vremena velikog evangelizatora Latvije, svetog Meinharda. Izvorno smješten u katedrali u Ikšķileu, danas stoji u samom središtu luteranske katedrale u Rigi, glavnome gradu. Položaj tog baptisterija, tako blizu urešene katedralne propovjedaonice rječito govori o odnosu između krštenja i naviještanja, kao i poziva zajedničkog svim kršćenicima da *naviještaju silna djela* Gospodnja. Taj je poziv tema molitvene osmine za jedinstvo kršćana 2016. godine. Nadahnuti tim stihom iz Prve poslanice svetoga Petra, članovi različitih crkava u Latviji pripremili su materijale za ovogodišnju Osminu.

Arheološki dokazi upućuju na to da je kršćanstvo po prvi puta doneseno u istočnu Latviju tijekom 10. stoljeća posredstvom bizantskih misionara. Većina izvora, međutim, datira

latvijske kršćanske početke u 12. i 13. stoljeće, tijekom evangelizacijske misije svetog Meinharda, a kasnije i drugih njemačkih misionara. Glavni grad Riga bio je jedan od prvih gradova koji su prihvatili Lutherove ideje u 16. stoljeću, a u 18. su stoljeću moravski misionari (Herrnhutsko bratstvo) oživjeli i produbili kršćansku vjeru diljem zemlje. Njihovi nasljednici imali su odlučujuću ulogu u polaganju temelja za nacionalnu neovisnost 1918. godine.

Prošlost je, sa svojim razdobljima sukoba i trpljenja, ostavila značajne posljedice na crkvenom životu današnje Latvije. Žalosna je činjenica da su uporabom sile poneki rani misionari i križari proturječili srži Evanđelja. Tijekom stoljeća, latvijska je zemlja bila religijsko i političko ratno polje raznih nacionalnih i konfesionalnih snaga. Promjene u političkoj prevlasti nad raznim dijelovima zemlje često su se ogledale i u promjeni konfesionalne pripadnosti naroda. Danas, Latvija je križište na kojem se susreću rimokatolička, protestantska i pravoslavna regija. Zbog svoje jedinstvene lokacije, dom je kršćanima mnogih denominacija, no ni jedna od njih ne prevladava.

Latvija je kao država prvi put postojala od 1918. do 1940. godine, tj. završetkom Prvog svjetskog rata te Ruskog i Njemačkog carstva. Drugi svjetski rat i desetljeća koja su uslijedila sa svojim totalitarnim antikršćanskim ideologijama – ateistički nacizam i komunizam – doveli su razaranja zemlji i narodu Latvije, sve do raspada Sovjetskog Saveza 1991. Tijekom tih godina, kršćani su bili ujedinjeni u zajedničkom svjedočenju Evanđelja – i to sve do mučeništva. Muzej biskupa Sloskansa u Latviji spominje se ovog zajedničkog svjedočanstva, popisujući mučene kršćane iz pravoslavne, luteranske, baptističke i katoličke crkve. Kršćani su otkrili svoje sudjelovanje u *kraljevskom svećeništvu* o kojem govori sveti Petar po svojim mučenjima, progonstvima i smrti poradi svoje vjere u Isusa Krista. Ta je sveza trpljenja stvorila duboko zajedništvo među kršćanima u Latviji. Omogućila im je da otkriju svoje svećeništvo krštenika, po kojem su mogli prinositi svoje patnje prisjedinjeni Isusovim patnjama, za dobro drugih.

Iskustvo zajedničke molitve i pjesme – uključujući i himnu *Bože, blagoslovi Latviju!* – bilo je odlučujuće za latvijsko ponovno stječa-

nje neovisnosti 1991. godine. Žarke molitve za slobodu uzdizale su se iz mnogih crkava širom grada. Ujedinjeni u pjesmi i molitvi, nenaoružani su stanovnici gradili barikade na ulicama Rige i stajali rame uz rame prkoseći sovjetskim tenkovima.

Ipak, totalitarna je tama 20. stoljeća mnoge ljude otuđila od istine o Bogu Ocu, njegovoj samoobjavi u Isusu Kristu i životvornoj sili Duha Svetoga. Srećom, postsovjetsko razdoblje bilo je vrijeme obnove za crkve. Mnogi se kršćani okupljaju na molitvu u malenim skupinama i na ekumenskim službama. Svjesni da svjetlost i milost Krista još nije doprla do svih ljudi Latvije i preobrazila ih, željni su raditi i moliti zajedno ne bi li povijesne, etničke i ideološke rane, koje još uvijek izobličuju latvijsko društvo, bile iscijeljene.

Poziv na bivanje *Božjim narodom*

Sveti Petar ranoj Crkvi govori da u njoj potrazi za smislom prije susreta s Evanđeljem, *nije ni bila narod*. No, čuvši poziv da bude *rod izabrani* i primivši snagu Božjeg spasenja u Isusu Kristu, postala je *Božjim narodom*. Ta se

stvarnost očituje u krštenju, zajedničkom svim kršćanima, u kojem se nanovo rađamo od vode i Duha Svetoga (usp. Ivan 3, 5). U krštenju mi umiremo grijehu da bismo s Kristom ustali na novi život u milosti Božjoj. Trajni je izazov dan za danom ostati svjestan tog novog identiteta u Kristu.

Kako shvaćamo naš zajednički poziv da budemo „Božji narod“?

Kako izražavamo naš krsni identitet kao „kraljevsko svećenstvo“?

Slušanje o Božjim *silnim djelima*

Krštenje otvara jedno uzbudljivo novo putovanje vjere, ujedinjujući svakog novog kršćanina s Božjim narodom kroz vijekove. Riječ Božja – Pismo s kojim kršćani svih tradicija mole, proučavaju ga i razmatraju – temelj je stvarnog, iako nepotpunog, zajedništva. U zajedničkim svetim tekstovima Biblije, slušamo o Božjim spasonosnim djelima u povijesti spasenja: vodi svoj narod iz ropstva u Egiptu, i o najvećem *silnom djelu* Božjem: uskrsnuću Isusa od mrtvih, koje je otvorilo novi život za sve nas. Na-

dalje, molitveno čitanje Biblije kršćane vodi do toga da i u svojim životima prepoznaju *silna djela* Božja.

Kako vidimo i kako odgovaramo na „silna djela“ Božja: slavljenjem i pjesmom, radom za pravdu i mir?

Koliko cijenimo Pismo kao živu Riječ, koja nas poziva na veće jedinstvo i poslanje?

Odgovor i naviještanje

Bog nas nije izabrao poradi povlastica. Učinio nas je svetima, no ne kao da bi kršćani bili bolji od drugih. Izabrao nas je da ostvarimo određenu svrhu. Sveti smo samo ako smo predani u služenju Bogu, a ta je služba pronositi ljubav Božju svim ljudima. Biti svećeničkim narodom znači služiti svijetu. Kršćani taj krsni poziv žive i svjedoče *silna* Božja *djela* na razne načine:

Vidanjem rana: Ratovi, sukobi i nasilje svih vrsta zadali su bol emotivnim i odnosnom životu naroda Latvije i mnogih drugih zemalja. Božja nam milost pomaže tražiti oprostjenje za

prepreke koje priječe pomirenje i iscijeljenje, kao i primiti milost i rasti u svetosti.

Traganjem za istinom i jedinstvom: Svijest o našem zajedničkom identitetu u Kristu poziva nas da radimo na odgovorima na pitanja koja nas još uvijek dijele kao kršćane. Pozvani smo poput učenika na putu u Emaus, podijeliti iskustva i time otkriti da je, u našem zajedničkom hodočašću, Krist posred nas.

Aktivnom posvećenošću ljudskom dostojanstvu: kršćani, koji su dovedeni iz tame na divno svjetlo Kraljevstva, prepoznaju izvanredno dostojanstvo čitavog ljudskog života. Po zajedničkim socijalnim i karitativnim projektima dopiremo do siromašnih, potrebitih, ovisnih i marginaliziranih.

Dok razmatramo našu posvećenost jedinstvu kršćana, za što trebamo tražiti oprostjenje?

Poznavajući milost božju, kako se angažiramo na socijalnim i karitativnim projektima s drugim kršćanima?

Uvod u ostatak materijala

Ekumensko slavlje koristi simbole – Bibliju, upaljene svijeće i sol – ne bi li i vizualno izrazilo

silna djela koja smo, kao kršteni kršćani, naviještati svijetu. Sol i svjetlo evanđeoske su slike koje Isus rabi u Govoru na gori (usp. Mt 5, 13-16). One tumače naš kršćanski identitet: *Vi ste sol... Vi ste svjetlo....* One također opisuju naše poslanje: *sol svijeta... svjetlost svijeta...*

Sol i svjetlo slika su onoga što kršćani moraju dati muškarcima i ženama našeg vremena: uzimamo riječ Božju koja daje okus životu, koji se tako često čini bljutavim i praznim; i uzimamo milosrdnu riječ koja ljude vodi i pomaže im vidjeti i razumjeti sebe i svijet oko njih.

Predstavnici raznih ekumenskih projekata u Latviji bili su zamoljeni da promišljaju nad zadanom temom i iskustvom svoga rada. Njihova promišljanja tvore osnovu materijala ponuđenih za osam dana Osmine.

PRIPREMA MATERIJALA ZA MOLITVENU OSMINU ZA JEDINSTVO KRŠĆANA 2016. GODINE

Pripremni rad na temi za ovogodišnju molitvenu osminu poduzela je skupina predstavnika iz raznih dijelova Latvije, koje je svojim pozivom okupio rimokatolički nadbiskup Rige, preuzvišeni Zbigņevs Stankevičs.

Zahvalnost posebno iskazujemo slijedećim osobama:

- Gđa Anda Done (Luteranska crkva),
- G. Levi Ivars Graudins (Latvijska kuća molitve za sve narode),
- Gđa Zanna Hermane (Vertikale televizija, emisija nedjeljnog jutarnjeg kršćanskog programa),
- G. Nils Jansons (Zajednica Chemin Neuf)
- S. Rita Refalo (Redovnica pokreta *Pro sanctitate*),
- Gđa Velta Skolmeistere (Katolički centar za mlade Nadbiskupije Riga) i
- Gđa Gunta Ziemele (Katolički centar za mlade Nadbiskupije Riga).

Tekstovi predstavljeni u ovoj knjižici dovršeni su tijekom susreta Međunarodnog odbora kojeg su imenovali Povjerenstvo *Vjera i ustrojstvo* Svjetskog vijeća crkava i Pontifikalno vijeće za promicanje jedinstva kršćana. Članovi odbora susreli su se s predstavnicima latvijskih crkvi u rujnu 2014. u Metropolijskom rimokatoličkom sjemeništu u Rigi. Svoju iskrenu zahvalnost iskazuju mons. Paulsu Kļaviņšū za velikodušno pružanje domaćinstva tijekom susreta, te osoblju i studentima sjemeništa na njihovom brižnom gostoprimstvu. Osobito su zahvalni fra Aivarsu Līcisu i fra Kārlisu Miķelsonsu koji su olakšali njihov rad i sastanke. Sudionike su velikodušno vodili na otok sv. Meinharda na rijeci Daugavi blizu Ikšķīlea na kojem se nalaze ruševine prve katedrale (posvećene 1186. godine), zatim u posjet luteranskoj i katoličkoj katedrali u Rigi, te anglikanskoj crkvi Sv. Spasitelja u Staroj Rigi. Upravo su se ti posjeti pokazali neprocjenjivima u izradi teksta.

MOLITVENO SLAVLJE

Uvod u slavlje

Skupina iz Latvije koja je priredila ovogodišnji tekst predlaže da predstavnici različitih crkava uđu noseći Bibliju, upaljenu svijeću (može biti pashalna svijeća) te zdjelicu sa solju. Nadalje, predlažu da svaki od tih simbola pribavi druga zajednica. Bibliju neka se smjesti na ambon, a sol i svijeću ili pored ambona, jer su simboli Riječi Božje, ili pored krsnog zdenca, jer su znakom našeg krsnog poziva.

Valjalo bi također u svetište smjestiti košaru sa svjećicama koje će članovi zajednice poslije homilije užgati na plamenu unesenom na početku službe.

Iako nisu naznačene nikakve pjesme, latvijska pripremna skupina predlaže trojstvene himne. Nadalje, predlažu također da se pjevaju odgovori Kyrie Eleison i Kriste Eleison. Tijekom liturgije Riječi predložen je kratki odgovor zajednice. Uvod u čitanja koristi izraz „eksplozija ljubavi“, koji dolazi od utemeljitelja

Pro Sanctitate pokreta, Guglielma Giaquinta. Taj je pokret aktivan u Latviji, a njegovi su članovi sudjelovali u pripremi ovog slavlja.

Nakon molitvenog slavlja:

Latvijski simbol gostoljubivosti je kruh, osobito crni kruh. Kada se tko god preseli u novi dom, prijatelji će mu često u znak blagoslova donijeti hljeb kruha s vrha posutog solju u obliku križa. Pripremna latvijska skupina poziva kršćane širom svijeta da preuzmu ovu gestu gostoljubivosti za vrijeme druženja poslije molitvenog slavlja.

RED SLAVLJA

Pozvani naviještati silna djela Gospodnja
(usp. 1 Pt 2, 9)

P: Predslavitelj(i)*

Č: Čitač(i)*

Z: Zajednica

** Umjesto jednog predslavitelja i čitača, može ih biti i više vodeći računa o što ravnomjernijoj zastupljenosti pripadnika iz više kršćanskih zajednica.*

I. Okupljanje i uvodni obredi

P, Č i Z: *Ulazna pjesma (ovdje predložena ili neka druga pjesma)*

Predsjedatelji slavlja i čitači ulaze, mogu nositi Bibliju, svjetlo i sol.

Ti, Kriste, Kralj si vjekova,
Ti vladar sviju naroda,
Ti sudac si jedincati
Svih umova i srdaca.

Kriste, Kralju, mir i jedinstvo,
podaj Crkvi svojoj kršćanskoj.

Glavari svih te naroda
Pred svijetom javno častili,
A mi Ti evo kličemo:
Ti višnji kralj si sviju nas!

Kriste, Kralju...

O Kriste, mira vladaru,
Pokori srca buntovna,
U jedno stado skupi sve
Od tebe što odlutaše.

Kriste, Kralju...

Sva slava tebi, Isuse,
Što vlašću svijetom upravljaš,
I ocu s duhom preblagim
U vječne vijeke vjekova.

Kriste, kralju...

Uvodni pozdrav

P: U ime Oca i Sina i Duha Svetoga.

Z: Amen.

P: Gospodin s vama.

Z: I s duhom tvojim.

P: Dragi prijatelji u Kristu, okupljajući se na ovoj službi molitve za jedinstvo, zahvaljujemo Bogu na našem kršćanskom dostojanstvu i pozivu, koje sveti Petar opisuje sljedećim riječima: „*A vi ste rod izabrani, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod stečeni da naviještate silna djela Onoga koji vas iz tame pozva k divnom svjetlu svojemu*“. Ove godine molimo s kršćanima iz Latvije, koji su ovo slavlje pripremili s nadom da mogremo rasti u zajedništvu s Gospodinom našim, Isusom Kristom i s braćom i sestrama koji streme jedinstvu (*usp. 1 Pt 2, 9*).

II. Zaziv Duha Svetoga

P: Pomolimo se.

Duše Sveti, dare Očev po Sinu njegovu Isusu Kristu, prebivaj u svima nama, otvori nam srca i pomogni da slušamo tvoj glas.

Z: Duše Sveti, siđi na nas.

P: Duše Sveti, božanska ljubavi, izvore jedinstva i svetosti, pokaži nam ljubav Očevu.

Z: Duše Sveti, siđi na nas.

P: Duše Sveti, Ognju ljubavi, pročisti nas uklanjajući sve podjele u našim srcima, u našim zajednicama i u svijetu, i tako učini da budemo jedno u Isusovo ime.

Z: Duše Sveti, siđi na nas.

P: Duše Sveti, ojačaj našu vjeru u Isusa, istinskog Boga i istinskog čovjeka, koji je naše grijehe podijeljenosti ponio na Križ i priveo nas u zajedništvo svojim uskrsnućem.

Z: Duše Sveti, siđi na nas.

P: Bože, Oče, Sine i Duše Sveti, ostani u nama da mogujemo postati zajedništvom ljubavi i svetosti. Učini da budemo jedno u tebi, koji živiš i kraljuješ u vijeke vjekova.

Z: Amen.

P, Č i Z: Slava Bogu na visini (*može se pjevati i neka druga pjesma slave, npr. Laudate omnes gentes i sl.*).

III. Pokajnički čin i molitva pomirenja

P: Bog nas poziva na pomirenje i svetost. Ostajući u trenucima šutnje i tišine pripravimo naše

misli, srca i tijela da primimo milost pomirenja na putu svetosti.

Svi ostaju kraće vrijeme u tišini.

P: Gospodine, ti si nas stvorio na svoju sliku. Kada ne poštujemo prirodu i svijet kojeg si nam dao, oprosti nam. *Kyrie eleison.*

Z: Kyrie eleison.

P: Isuse, ti nas pozivaš da budemo savršeni kao što je savršen naš Otac nebeski. Kada ne uspijevamo biti sveti, biti ljudi cjelovitosti i poštivati ljudska prava i dostojanstvo, oprosti nam. *Christe eleison.*

Z: Christe eleison.

P: Gospodine života, mira i pravednosti, kada prenosimo kulturu smrti, rata i nepravde, kada ne uspijevamo graditi civilizaciju ljubavi, oprosti nam. Kyrie eleison.

Z: Kyrie eleison.

P: Pomolimo se. Milosrdni Bože, ispuni nas svojom milošću i svetošću. Učini nas apostolima ljubavi gdje god bili. To te molimo po Kristu, Gospodinu našem.

Z: Amen.

P, Č i Z: *Pjesma (npr. „Ja se kajem, Bože mili“ ili neka druga pokajnička pjesma)*

Ja se kajem, Bože mili,
od svakoga grijeha moga,
moje srce gorko cvili,
jer uvrijedih tebe Boga.

Milosrđe tvoje veće
nego moje sve krivine;
tvoja milost pustit neće
skrušen grešnik da pogine.

Ja te ljubim, dobri Bože,
iz dna srca ljubim tebe
što mi više duša može,
više nego samog sebe.

IV. Služba riječi

P: Riječ Božja koju ćemo slušati jest „eksplozija ljubavi“ u našim životima. Slušajmo i živjet ćemo.

Prvo čitanje: Iz 55, 1-3

Č: Čitanje knjige proroka Izaije
„O svi vi koji ste žedni, dođite na vodu; ako novaca i nemate, dođite. Bez novaca i bez naplate

kupite vina i mlijeka! Zašto da trošite novac na ono što kruh nije i nadnicu svoju na ono što ne siti? Mene poslušajte, i dobro ćete jesti i sočna ćete uživati jela. Priklonite uho i k meni dođite, poslušajte, i duša će vam živjeti.“

Riječ Gospodnja!

Z: Bogu hvala.

Psalam 145, 8-9.15-16.17-18

Č: Blagoslivljat ću ime tvoje do vijeka.

Z: Blagoslivljat ću ime tvoje do vijeka.

Č: Milostiv je i milosrdan Gospodin,
spor na srdžbu, bogat dobrotom.
Gospodin je dobar svima,
milosrdan svim djelima svojim.

Z: Blagoslivljat ću ime tvoje do vijeka.

Č: Oči sviju u tebe su uprte,
ti im hranu daješ u pravo vrijeme.
Ti otvaraš ruku svoju,
do mile volje sitiš sve živo.

Z: Blagoslivljat ću ime tvoje do vijeka.

Č: Pravedan si, Gospodine,
na svim putovima svojim

i svet u svim svojim djelima.

Blizu je Gospodin svima koji ga prizivlju,
svima koji ga zazivaju iskreno.

Z: Blagoslivljat ću ime tvoje do vijeka.

Drugo čitanje: 1 Pt 2, 9-10

Č: Čitanje poslanice svetoga Petra Apostola!
„A vi ste rod izabrani, kraljevsko svećenstvo,
sveti puk, narod stečeni da naviještate silna
djela Onoga koji vas iz tame pozva k divnom
svjetlu svojem; vi, nekoć Ne-narod, a sada Na-
rod Božji; vi Ne-mili, a sada Mili.“
Riječ Gospodnja!

Z: Bogu hvala.

Evandjelje: Mt 5, 1-16

Č: Navještaj svetog Evandjelja po Mateju

Z: Slava Tebi Gospodine!

Č: U ono vrijeme Isus „Ugledavši mnoštvo, uzi-
đe na goru. I kad sjede, pristupe mu učenici. On
progovori i stane ih naučavati: Blago siroma-
sima duhom: njihovo je kraljevstvo nebesko!
Blago ožalošćenima: oni će se utješiti! Blago kro-
tkima: oni će baštiniti zemlju! Blago gladnima i

žednima pravednosti: oni će se nasititi! Blago milosrdnima: oni će zadobiti milosrđe! Blago čistima srcem: oni će Boga gledati! Blago mirotvorcima: oni će se sinovima Božjim zvati! Blago progonjenima zbog pravednosti: njihovo je kraljevstvo nebesko! Blago vama kad vas – zbog mene – pogrde i prognaju i sve zlo slažu protiv vas! Radujte se i kličite: velika je plaća vaša na nebesima! Ta progonili su tako proroke prije vas! Vi ste sol zemlje. Ali ako sol obljutavi, čime će se ona osoliti? Nije više ni za što, nego da se baci van i da ljudi po njoj gaze. Vi ste svjetlost svijeta. Ne može se sakriti grad što leži na gori. Niti se užije svjetiljka da se stavi pod posudu, nego na svijećnjak da svijetli svima u kući. Tako neka svijetli vaša svjetlost pred ljudima da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima.“

Riječ Gospodnja.

Z: Slava tebi Kriste.

P: *Propovijed (homilija) ili meditacija*

V. Znak poslanja da budemo sol i svjetlo svijeta

Predslavitelj upućuje slijedeći poziv okupljenima:

P: Sestre i braćo u Kristu! Slušali smo Pisma koja častimo i cijenimo, bili smo nahranjeni zajedno s jednog stola Riječi. Nosit ćemo tu svetu Riječ u svijet sa sobom, jer smo sjedinjeni u jednom poslanju: biti sol zemlje, biti svjetlo svijeta i naviještati silna djela Gospodnja. U znak ovog poslanja koje dijelimo, pozivamo sve koje žele da pristupe i okuse zrno ove soli te da zapale svjećicu na ovom jednom plamenu. Oni koji zapale svijeću neka plamen održe upaljenim do završetka ovog našega molitvenog slavlja.

Ispovijed vjere (Credo)

(Umjesto Nicejsko-carigradskog uvijek se može koristiti i Apostolsko vjerovanje i/ili pak obrazac iz obreda krštenja)

P: Ispovjedimo sada svi zajedno svoju kršćansku vjeru:

P, Č i Z:

Vjerujem u jednoga Boga, Oca svemogućega, stvoritelja neba i zemlje, svega vidljivoga i nevidljivoga.
I u jednoga Gospodina Isusa Krista,

jedinorođenoga Sina Božjega.
Rođenog od Oca prije svih vjekova.
Boga od Boga, svjetlo od svjetla,
pravoga Boga od pravoga Boga.
Rođena, ne stvorena,
istobitna s Ocem,
po kome je sve stvoreno.
Koji je radi nas ljudi i radi našega
spasenja sišao s nebesa.
I utjelovio se po Duhu Svetom
od Marije Djevice:
i postao čovjekom.
Raspjet također za nas:
pod Poncijem Pilatom mučen i pokopan.
I uskrsnuo treći dan, po Svetom Pismu.
I uzašao na nebo:
sjedi s desne Ocu.
I opet će doći u slavi
suditi žive i mrtve,
i njegovu kraljevstvu neće biti kraja.
I u Duha Svetoga,
Gospodina i životvorca;
koji izlazi od Oca /i Sina/.
Koji se s Ocem i Sinom skupa časti
i zajedno slavi;
koji je govorio po prorocima.

I u jednu svetu katoličku i
apostolsku Crkvu.
Ispovijedam jedno krštenje za
oproštenje grijeha.
I iščekujem uskrsnuće mrtvih.
I život budućega vijeka.
Amen.

Ili (alternativno):

P: Ispovjedimo sada svi zajedno našu kršćansku vjeru:

P: Vjerujete li u Boga Oca svemogućega, stvoritelja neba i zemlje?

Z: Vjerujem!

P: Vjerujete li u Isusa Krista, Sina njegovu jedinoga, Gospodina našega, koji je rođen od Marije Djevice, trpio i bio pokopan, koji je od mrtvih uskrsnuo i sjedi zdesna Ocu?

Z: Vjerujem!

P: Vjerujete li u Duha Svetoga, svetu Crkvu katoličku, općinstvo svetih, oproštenje grijeha, uskrsnuće tijela i život vječni?

Z: Vjerujem!

P: To je vjera naša. To je vjera Crkve. Njom se dičimo. Nju ispovijedamo u Kristu Isusu Gospodinu našem.

P, Č i Z: Amen.

Molbenice (molitva vjernika)

VI. Molitve nade

P: Kao djeca Božja, svjesna našeg dostojanstva i poslanja, uzdignimo sada naše molitve i potvrdimo našu želju da budemo Božji sveti narod.

Molitva u tišini

P: Oče koji nas ljubiš, preobrazi naša srca, naše obitelji, naše zajednice i naše društvo.

Z: Učini da budemo sveti i jedno u Kristu.

P: Vodo života, utaži žeđ našeg društva, žeđ za dostojanstvom, ljubavlju, zajedništvom i svetošću.

Z: Učini da budemo sveti i jedno u Kristu.

P: Duše Sveti, Duše radosti i mira, iscijeli posljedice uzrokovane našom zlouporabom sile i novca, i pomiri nas duž raznih kultura i jezika. Sjedini nas kao djecu Božju.

Z: Učini da budemo sveti i jedno u Kristu.

P: Trojstvo ljubavi, povedi nas iz tame k divnom svjetlu svojemu.

Z: Učini da budemo sveti i jedno u Kristu.

P: Gospodine Isuse Kriste, u krštenju smo postali jedno s tobom, stoga sjedinjujemo našu molitvu s tvojom, riječima koje si nas ti naučio:

Oče naš (*pjevano ili recitirano*)

P, Č i Z: Oče naš, koji jesi na nebesima, sveti se Ime Tvoje.

Dodi kraljevstvo Tvoje, budi volja Tvoja, kako na Nebu, tako i na Zemlji.

Kruh naš svagdanji daj nam danas,

i otpusti nam duge naše,

kako i mi otpuštamo dužnicima svojim.

i ne uvedi nas u napast,

nego izbavi nas od zla.
Amen.

VII. Znak mira

P: Isus kaže:

Vi ste sol svijeta.

Vi ste svjetlo svijeta.

Tako neka svijetli vaša svjetlost pred ljudima

da vide vaša dobra djela

i slave Oca vašega koji je na nebesima.

Budite sol svijeta.

Budite svjetlo svijeta.

Mir Gospodnji bio vazda s vama.

Z: I s duhom tvojim.

P: Pružite znak mira jedni drugima.

VIII. Blagoslov i otpust

P: Blago siromasima duhom.

Blago ožalošćenima.

Blago krotkima.

Blago milosrdnima.

Blago čistima srcem.

P: Blago mirotvorcima.

Blago progonjenima.

Blagoslovio vas Bog – Otac, Sin i Duh Sveti.

Z: Amen.

P: Idite u miru Kristovu.

Z: Bogu hvala.

Pjesma i/ili postludij na orguljama

BIBLIJSKA RAZMATRANJA I MOLITVE TIJEKOM OSAM DANA

PRVI DAN Otkotrljajte kamen

Ez 37, 12-14 Ja ću otvoriti vaše grobove, izvesti vas iz vaših grobova, narode moj.

Ps 71, 18b-23 Silu tvoju, i pravednost tvoju, Bože, koja seže do neba.

Rim 8, 15-21 Doista s njime zajedno trpimo, da se zajedno s njime i proslavimo.

Mt 28, 1-10 Nije ovdje! Uskrsnu kako reče.

Komentar

Današnja razmatranja, koja je pripremio Katolički centar za mlade Nadbiskupije Riga, izvire iz njihovog iskustva u organizaciji Ekumenskog križnog puta – vrlo utjecajnog godišnjeg ekumenskog događaja u životu Latvije. To iskustvo poziva na razmatranje o tome što muka i uskrsnuće znače u latvijskom kontekstu te koja su to silna djela Božja koja su kršteni kršćani pozvani naviještati.

Latvijska sovjetska povijest nastavlja bacati sjene nad ljudima ove nacije. Još uvijek je mnogo žaljenja i boli, mnogo nanesenih ozljeda koje je teško opro-

stiti. Sve to nalik je onom ogromnom kamenu koji je pokrivao Isusov grob. Rane poput ovih zatvaraju nas u duhovnom grobu.

- No ako u našem trpljenju svoju bol sjedini-
mo s Njegovom boli, tada sve ne svršava ovdje, u
tami naših grobova. Zemljotres Gospodnjeg uskr-
snuća događaj je koji je potresao zemlju i otvorio
naše grobove te nas oslobodio od boli i gorčine
koje nas drže u izolaciji jedne od drugih.
- To je silno djelo Gospodnje – njegova ljubav,
koja potresa zemlju, koja otkotrljava kamenje,
koja nas oslobađa i poziva u jutro jednog novog
dana. Ovdje, u zori novoga dana, ponovno se u-
jedinjujemo s našom braćom i sestrama koji su
također bili zatvoreni i povrijeđeni. I tada, poput
Marije Magdalene moramo „žurno poći“ iz tog
veličanstvenog trenutka radosti da drugima ka-
zujemo što je Gospodin učinio.

Pitanja

- Koji događaji i situacije, te koje okolnosti
čine da se zatvaramo u grob – u tugu, jad, brige,
tjeskobe i očaj? Što nam priječi prihvatiti obeća-
nje i radost uskrsnuća Kristova?
- Koliko smo spremni podijeliti iskustvo Boga
s onima koje susrećemo?

Molitva

Gospodine Isuse, ti si nas ljubio od samog početka, i svoju si nam duboku ljubav iskazao umrijevši za nas na križu, dijeleći tako s nama naša trpljenja i rane. Ovog trenutka sve prepreke koje nas rastavljaju od ljubavi tvoje polažemo u podnožje tvoga križa. Otkotrljaj kamenje koje nas zatočuje. Probudi nas u svoje jutro uskrsnuća. Ondje možemo susresti braću i sestre od kojih smo odijeljeni. Amen.

DRUGI DAN Pozvani biti glasnicima radosti

Iz 61, 1-4 Duh Gospodnji na meni je jer me
Gospodin pomaza!

On me posla blagovjesnikom biti
ubogima.

Ps 133 Gle, kako je dobro i kako je milo kao
braća zajedno živjeti!

Fil 2, 1-5 Ispunite me radošću: složni budite,
istu ljubav negujte, jednodušni,
jedne misli budite.

Iv 15, 9-12 To sam vam govorio da moja radost
bude u vama i da vaša radost bude
potpuna.

Komentar

U sovjetskom je razdoblju kršćanska prisutnost u javnim medijima u Latviji bila nemoguća. Po stjecanju neovisnosti, latvijski državni radio započeo je s emitiranjem kršćanskih emisija s fokusom na jedinstvu i poslanju, osiguravajući tako mjesto susreta vođa raznih crkava jednih s drugima. To je javno svjedočanstvo uzajamnog poštivanja, ljubavi i radosti doprinjelo duhu latvijskog ekumenskog života. Iskustvo tvoraca kršćanskih programa na latvijskom radiju nadahnulo je ovo razmatranje.

Radost Evanđelja poziva kršćane da žive Izaijino proročanstvo: „Duh Gospodnji na meni je jer me Gospodin pomaza! On me posla blagovjesnikom biti ubogima.“. Čeznemo za time da Radosna vijest zacijeli naša slomljena srca i da nas oslobodi od svih spona koje nas zarobljuju.

- Kada nas naše trpljenje rastužuje, može nam ponestati snage za naviještanje radosti koja dolazi od Isusa. Pa ipak, čak i ako se osjećamo nesposobnima pružiti išta drugome, dajući svjedočanstvo o onom malom što imamo, Isus to umnaža u nama i u drugima oko nas.
- U Evanđelju Isus govori: „Kao što je Otac ljubio mene tako sam i ja ljubio vas; ostanite u mojoj ljubavi.“ I „ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio!“ Upravo na taj način otkrivamo

njegovu radost u nama, da bi naša radost bila potpuna. Ta međusobna ljubav i uzajamna radost u samom su srcu naše molitve za jedinstvo. Kao što psalmist kaže: „Gle, kako je dobro i kako je milo kao braća zajedno živjeti!“

Pitanja

- Što guši radost u svijetu i u crkvama?
- Što možemo primiti od drugih kršćana kako bi radost Isusova bila u nama, čineći nas svjedocima Radosne vijesti?

Molitva

Bože ljubavi, pogledaj na našu voljnost da ti služimo unatoč svojoj duhovnoj ubogosti i ograničenim sposobnostima. Ostvari najdublje čežnje naših srca svojom prisutnošću. Ispuni naša slomljena srca svojom iscjeljujućom ljubavi da bismo mogli ljubiti onako kako si ti nas ljubio. Podaj nam dar jedinstva da bismo ti služili u radosti i tvoju ljubav dijelili sa svima. To te molimo po tvom Sinu, Isusu Kristu, Gospodinu našem. Amen.

TREĆI DAN Svjedočanstvo zajedništva

Jr 31, 10-13 I oni će, radosno kličući, na visionski.

- Ps 122 Molite za mir Jeruzalemov! Blago onima koji tebe ljube!
- 1 Iv 4, 16b-21 Rekne li tko: „Ljubim Boga“, a mrzi brata svog, lažac je.
- Iv 17, 20-23 Da tako budu savršeno jedno da svijet upozna da si me ti poslao.

Komentar

Već više od desetljeća u Latviji je prisutan Chemin Neuf, međunarodna katolička zajednica s ekumen-skim pozivom,. Članovi su katolici kao i luterani. Za-jedno kušaju radost koja dolazi iz zajedništva u Kri-stu, kao i bol razjedinjenosti. Kao znak ove podjele, na oltar tijekom večernje molitve stavljaju praznu pliticu i kalež. Njihovo je iskustvo nadahnulo ovo razmatranje.

Podjele među kršćanima prepreka su evangelizaciji. Svijet ne može povjerovati da smo Isusovi učenici dok je naša ljubav jednih za druge nepotpuna. Ću-timo bol ovog raskola dok ne možemo zajedno pri-mati tijelo i krv Kristovu u Euharistiji, sakramentu jedinstva.

- Izvor naše radosti jest naš zajednički život u Kristu. Živjeti naš život zajedništva svakoga da-na znači prihvaćati, ljubiti, služiti, moliti i svje-

dočiti s kršćanima različitih tradicija. To je dragocjeni biser kojeg nam daje Duh Sveti.

- Noć uoči svoje smrti, Isus je molio za jedinstvo i ljubav među nama. Danas uzdižemo ruke i molimo s Isusom za jedinstvo kršćana. Molimo za biskupe, službenike i članove svih crkava. Molimo da nas Duh Sveti sve vodi na ovom putu jedinstva.

Pitanja

- Kako poimamo kršćane drugih crkava i jesmo li pripravnici tražiti oprost za naše predrasude prema njima?
- Što svatko od nas može učiniti ne bi li se smanjile podjele među kršćanima?

Molitva

Gospodine Isuse, koji si molio da svi budemo jedno, molimo te za jedinstvo kršćana po tvojoj volji i na tvoj način. Neka nam tvoj Duh poda iskustiti trpljenje koje uzrokuju podjele, vidjeti naš grijeh i nadati se protiv svake nade. Amen.

ČETVRTI DAN Svećenički narod pozvan naviještati Evanđelje

Post 17, 1-8 Abraham će ti ime biti, jer naroda mnogih ocem ja te postavljam.

- Ps 145, 8-12 Milostiv je i milosrdan Gospodin, spor na srdžbu, bogat dobrotom.
- Rim 10, 14-15 A kako da povjeruju u onoga koga nisu čuli?
- Mt 13, 3-9 Nešto napokon pade na dobru zemlju i davaše plod: jedno stotruk, drugo šezdesetotruk, treće tridesetotruk.

Komentar

Ovo razmatranje nadahnuli su tvorci nedjeljne jutarnje kršćanske emisije Vertikale. Izazov održavanja ovog kršćanskog glasa na latvijskoj nacionalnoj televiziji naučio ih je da tek kada druge kršćane naučimo prepoznavati kao braću i sestre, tek tada se usuđujemo pronositi Riječ Božju u javni prostor.

U današnjem svijetu više nego ikad prije, riječi nadiru u naše domove – ne samo iz naših razgovora, već i po televiziji, radiju, a sada i po društvenim mrežama. Te riječi imaju snagu izgrađivanja i rušenja. Veći dio ovog oceana riječi čini se besmislenim: služi više za razbibrigu, negoli za hranu.

- Posve je lako utopiti se u takvom oceanu lišenom smisla kojega bismo se primili. No, mi smo čuli Riječ spasenja – bačena nam je kao pojas za spašavanje. Zove nas na zajedništvo, uvlači

nas u jedinstvo s drugima koji su je također čuli. Nekoć nismo bili narod, a sada smo narod Božji.

- I više od toga, mi smo svećenički narod. Sjedinjeni s drugima koji su primili njegovu Riječ, naše riječi više nisu puste kapi izgubljene u oceanu. Sada imamo moćnu Riječ za kazivati. Sjedinjeni, možemo ju kazivati silno: *Ješua* – Bog spašava.

Pitanja

- Koje osobne ambicije, natjecateljski duh, pogrešne pretpostavke o drugim kršćanima, kao i ojađenost, zamračuju naše naviještanje Evanđelja?
- Tko sluša životvornu riječ od nas?

Molitva

Gospodine Isuse, ti si rekao da će svi znati da smo tvoji učenici ako budemo imali ljubavi jedni za druge. Ojačani tvojom milošću, daj da možemo neumorno raditi na vidljivom jedinstvu tvoje Crkve, kako bi se Radosna vijest, koju smo pozvani naviještati, vidjela u svim našim riječima i djelima. Amen.

PETI DAN Zajedništvo apostola

Iz 56, 6-8 Jer će se Dom moj zvati Dom molitve za sve narode.

- Ps 24 Tko će uzići na Goru Gospodnju?
- Dj 2, 37-42 Bijahu postojani u nauku apostolskom, u zajedništvu, lomljenju kruha i molitvama.
- Iv 13, 34-35 Zapovijed vam novu dajem: ljubite jedni druge;

Komentar

Zajedništvo kršćanskih vođa oblikuje vidljivi izraz ekumenskog života u Latviji. Oni se redovito sabiru na Gaizinsu, latvijskom najvišem vrhu, kao i drugdje, na četrdeset sati molitve i jednostavnog zajedništva oko zajedničkog objeda. Za vrijeme trajanja tih susreta podupiru ih zajednice vjernika svojim neprestanim molitvama i bogoslužjima. Takvi sastanci učvršćuju vođe kao suradnike u Kristu. Iskustvo utemeljitelja Latvijske kuće molitve za sve narode nadahnulo je ovo razmatranje.

Isusova zapovijed da ljubimo jedni druge nije teoretska. Naše zajedništvo ljubavi postaje konkretnim kad se namjerno okupljamo kao Kristovi učениci da bismo bili u zajedništvu i molitvi snagom Duha Svetoga.

- Čim više kršćani, osobito njihovi vođe, zajedno susreću Krista u poniznosti i strpljivosti, tim

se više umanjuju predrasude, tim više otkrivamo Krista jedni u drugima, te sve više postajemo istinskim svjedocima kraljevstva Božjeg.

- Katkad se ekumenizam čini odviše komliciranim. Pa ipak, radosno zajedništvo, zajednički objedi te zajednička molitva i slavljenje, putevi su apostolske jednostavnosti. Time bivamo poslušni zapovijedi da ljubimo jedni druge, time iskazujemo naš *Amen* na Kristovu molitvu za jedinstvo.

Pitanja

- Koje je naše iskustvo susretanja jednih s drugima, kao braće i sestara u Kristu, po kršćanskom zajedništvu, zajedničkim objedima i zajedničkoj molitvi?
- Koja su naša očekivanja od biskupa i drugih crkvenih poglavara na putu spram vidljivom jedinstvu Crkve? Kako ih možemo podupirati i ohrabrivati?

Molitva

Bože našega Gospodina Isusa Krista, Oče slave, podaj svih kršćanima, a osobito onima kojima je povjerenost vodstvo u tvojoj Crkvi, duha mudrosti i objave, da mognemo očima srca vidjeti nadu na ko-

ju si nas pozvao: jedno tijelo i jedan Duh, jedan Gospod, jedna vjera, jedno krštenje, jedan Bog i Otac sviju, nad svima i po svima i u svima. Amen.

ŠESTI DAN Poslušajte ovaj san

Post 37, 5-8 Poslušajte san što sam ga usnio!

Ps 126 Bilo nam je k'o da snivamo.

Rim 12, 9-13 Srdačno se ljubite pravim bratoljubljem! Pretječite jedni druge poštovanjem!

Iv 21, 25 Sav svijet ne bi obuhvatio knjiga koje bi se napisale.

Komentar

Razjedinjenost kršćana boli. Crkve trpe zbog svoje nesposobnosti da budu ujedinjene kao jedna obitelj za Stolom Gospodnjim. Trpe zbog suparništva i povijesne ratobornosti. Jedan individualni odgovor na razjedinjenost pojavio se 2005. godine u obliku ekuenskog časopisa: Kas Mus Vieno? („Što nas ujedinjuje?“). Iskustvo stvaranja časopisa nadahnulo je ovo razmatranje.

Josip ima san koji je poruka od Boga. Međutim, kad Josip svoj san podijeli sa svojom braćom, dočekaju ga ljutnjom i nasiljem, jer njegov san podrazumijeva da mu se moraju pokloniti. Naposljetku, braću glad otjera u Egipat i oni se poklone pred Josipom, no namjesto poniženja i sramote kojih su se pribojavali, to biva trenutak pomirenja i milosti.

- Isus nam, poput Josipa, razotkriva viđenje, poruku o životu kraljevstva njegova Oca. To je viđenje o jedinstvu. No, baš kao i Josipova braća, i mi se često uznemirimo, razljutimo i pribojavamo tog viđenja i onoga što naizgled podrazumijeva. Ono zahtijeva da se podložimo i poklonimo volji Božjoj. Bojimo ga se jer nas je strah da bismo nešto mogli izgubiti. No viđenje nije o gubitku. Radije, ono govori o ponovnom zadobivanju braće i sestara koje smo izgubili, ponovnom okupljanju obitelji.
- Napisali smo brojne ekumenske tekstove, no viđenje se kršćanskog jedinstva ne da zatvoriti samo u zajedničke izjave, koliko god one bile važne. Jedinstvo koje Bog želi za nas, viđenje koje stavlja pred nas, daleko nadmašuje sve što možemo izreći riječima ili obuhvatiti knjigama. Ovo se viđenje mora utjeloviti u našim životima i u molitvi i poslanju koje dijelimo s braćom i sestrama. Najviše od svega ostvaruje se u ljubavi koju pokazujemo jedni za druge.

Pitanja

- Što znači da vlastite snove o jedinstvu kršćana položimo pod noge Kristove?
- Na koje načine Gospodnje viđenje jedinstva danas poziva crkve na obnovu i promjenu?

Molitva

Nebeski Oče, daj nam poniznosti da čujemo tvoj glas, da primimo tvoj poziv i da dijelimo tvoj san za jedinstvo Crkve. Pomogni nam da budemo budni na bol razjedinjenosti. Ondje gdje nas je podjela ostavila sa srcem od kamena, neka oganj tvoga Svetog Duha užiče naša srca i prodahne nas viđenjem da budemo jedno u Kristu, kao što je on jedno s tobom, da svijet povjeruje da si ga ti poslao. To te molimo u Isusovo ime. Amen.

SEDMI DAN Gostoprimstvo za molitvu

Iz 62, 6-7 Na zidine tvoje, Jeruzaleme, stražare sam postavio: ni danju ni noću ne smiju zašutjeti.

Ps 100 Kliči Gospodinu, sva zemljo! Služite Gospodinu u veselju!

1 Pt 4, 7b-10 Osvijestite se i otrijeznite za molitvu!

Iv 4, 4-14 Voda koju ću mu ja dati postat će u njemu izvorom vode koja struji u život vječni

Komentar

Iskustvo zajedničke molitve svakog od osam dana Svjetske molitvene osmine za jedinstvo kršćana pomoglo je kršćanima iz malenog grada Madone da se zbliže u prijateljstvu. Zasebni plod toga bilo je otvorenje ekumenske molitvene kapele u središtu grada, s elementima luteranske, katoličke i pravoslavne tradicije. Ondje se kršćani Madone združuju u neprekidnoj molitvi. To iskustvo čini pozadinu sljedećeg razmatranja.

- Sve dok je Božji narod razdijeljen, a kršćani otuđeni jedni od drugih, mi smo poput Isusa u Samariji, stranci u tuđinskoj zemlji, bez sigurnosti, bez osvježenja i bez mjesta gdje bismo počivali.
- Izraelski je narod čeznuo za mjestom sigurnosti u kojem bi mogli štovati Gospoda. Izaija nam kazuje o silnom djelu Gospodnjem – na zidine jeruzalemske postavio je stražare da bi ga narod u sigurnosti častio noću i danju.
- U molitvenoj osmini naše crkve i kapele postaju mjestima sigurnosti, počinka i osvježenja za ljude da se združe u molitvi. Izazov koji proiz-

lazi iz ove osmine jest stvoriti još mjesta i zaštićenih vremena za molitvu, jer dok molimo zajedno postajemo jedan narod.

Pitanja

- Kako možemo promicati uzajamnu gostoljubivost među župama i kongregacijama u našem mjestu?
- Postoji li u našem susjedstvu mjesto na kojem bi se kršćani različitih tradicija mogli okupljati na molitvu? Ako ne postoji, bismo li mogli pomoći u stvaranju takvoga mjesta?

Molitva

Gospodine Isuse, svoje si učenike zamolio da bdiju i mole s tobom. Dopusti da svijetu ponudimo posebna vremena i mjesta u kojima bi mogao pronaći okrijepu i mir, te da bismo moleći s drugim kršćanima mogli sve dublje spoznavati tebe. Amen.

OSMI DAN Srca koja gore za jedinstvo

Iz 52, 7-9 Kako su ljupke po gorama noge glasonoške radosti koji oglašava mir, nosi sreću, i spasenje naviješta.

- Ps 30 Okrenuo si moj plač u igranje.
- Kol 1, 27-29 Kako li je slavom bogato to otajstvo među poganima: to jest Krist u vama!
- Lk 24, 13-36 Počevši tada od Mojsija i svih proroka, protumači im što u svim Pismima ima o njemu.

Komentar

Različite latvijske crkve imale su priliku raditi zajedno na evangelizaciji koristeći Alpha tečaj, razvijenom u anglikanskoj crkvi Presevetog Trojstva iz Bromptona u Londonu. Latvijci koji su se vjeri približili po tom programu ostaju otvoreni učenju i obogaćivanju po darovima drugih kršćanskih zajednica. To iskustvo nadahnulo je sljedeće razmatranje.

Razočarani učenici koji ostavljaju Jeruzalem hodeći u Emaus, izgubili su nadu da je Isus Mesija i napuštaju svoju zajednicu. Putovanje je to odvajanja i izolacije.

- Nasuprot tomu, u Jeruzalem se vraćaju puni nade s porukom Evanđelja na svojim usnama. Upravo je poruka o uskrsnuću ta koja ih vraća u samo srce zajednice i u zajedništvo.

- Odviše često kršćani nastoje evangelizirati u natjecateljskom duhu, nadajući se da će popuniti svoje vlastite crkve. Ambicija nadjačava želju da drugi čuju životvornu vijest Evanđelja. Prava evangelizacija put je od Emausa u Jeruzalem, put od izolacije u jedinstvo.

Pitanja

- Koja nas to razočaranja izoliraju od drugih?
- Koje darove (inicijative, metode i programe) možemo primiti od drugih kršćanskih zajednica?

Molitva

Gospodine Isuse, ti si učinio da srce gori u nama i poslao nas natrag na put prema braći i sestrama, s porukom Evanđelja na usnama. Pomozi nam da uvidimo da nada i poslušnost tvojim zapovijedima uvijek vode do većeg jedinstva tvog naroda. Amen.

EKUMENSKA SITUACIJA U LATVIJI

Kršćanske crkve

„Živući ekumenizam” – te riječi opisuju ekumensku situaciju u Latviji danas. Kršćani različitih tradicija sve se više susreću na zajedničku molitvu i zajedničko svjedočenje u sve većem broju mjesta i prilika. Za tu je dinamiku djelomice zaslužna i činjenica da su tri najveće konfesije približno jednake veličinom, dok su manje crkve vrlo aktivne. Latvija je poput kakvog razvođa između katoličke, protestantske i pravoslavne tradicije. Prema službenim podacima iz 2011. godine 34,3% stanovnika su luterani, 25,1% rimokatolici, 19,4% pravoslavni i starovjerci, 1,2% pripadnici drugih kršćanskih crkava (poput baptista, adventista, pentekostalnih i drugih slobodnih crkava), dok se 20% identifikira ili kao pripadnici drugih religija ili kao nereligiozni.

Latvija službeno priznaje šest religijskih tradicija: luterane, katolike, baptiste, pravoslavne, starovjerce i židove.

II. Življeni ekumenizam

Iako crkve u Latvije nisu okupljene u nacionalnom vijeću crkava, ekumenski život ipak donosi dobre plodove. Suradnja među kršćanima u Latviji od životne je važnosti ako želimo da kršćanska poruka dopre do suvremenog postmodernog društva, u svoj njegovoj raznolikosti i obilju mišljenja. Ekumenska suradnja i odnosi među različitim denominacijama u Latviji temelje se, moglo bi se kazati, na naviještanju *silnih djela* Gospodnjih.

U Latviji je uvriježena praksa da se biskupi katoličkih, pravoslavnih, luteranskih i baptističkih crkava zajedničkom porukom obrate društvu u pitanjima etike, zaštite života ili socijalne pravednosti. Zbog bratskih sveza između poglavara rimokatoličke i luteranske crkve u Latviji, posveta sadašnjeg rimokatoličkog nadbiskupa održala se u luteranskoj katedrali u Rigi.

Poglavari različitih crkava sabiru se tijekom proslave najvažnijih spomendana i blagdana, poput Nacionalnog dana neovisnosti 18. studenog. Proglašava se Riječ Božja, održavaju se go-

vori, a sudjeluju i glazbenici iz brojnih kršćanskih crkava. Ti se isti poglavari susreću jednom godišnje u Vijeću za duhovna pitanja kojim predsjeda Premijer. Četiri su glavne kršćanske tradicije, povezane s državom, zajednički stvorile materijale koji se koriste u državnim školama, a odobrilo ih je Ministarstvo obrazovanja.

Ipak, odnos između biskupa i klera latvijskih kršćanskih crkava seže i dalje od ekumenskih službi – ukorijenjen je u istinskom prijateljstvu. To predstavlja izazov za zidove podjela koji su podignuti u prijašnjim stoljećima i svakome omogućava da u drugome vidi suradnika poslužitelja Evanđelja. Katolički, luteranski i baptistički biskupi imaju redovite susrete. Mole zajedno i slave Boga u bratskoj atmosferi, te raspravljaju o pitanjima bitnim za Latviju.

Postoje, nadalje, i brojni slučajevi ekumenske suradnje među zajednicama, kao i na razini župa. Tako, primjerice postoje zajednički organizirani programi evangelizacije temeljeni na Alpha tečajevima. Katoličke župe Sv. Terezije od Djeteta Isusa i Sv. Marije Magdalene, Luteranska crkva u Tornakalnsu u Rigi te Baptistička zajednica iz Āgenskalnsa sabiru se u druže-

nju, socijalnim projektima i izradi kalendara. Od 2000. godine razne kršćanske zajednice u Madoni slave molitvenu osminu za jedinstvo kršćana svaki dan u drugoj zajednici. Po tom se iskustvu mnogi po prvi puta susreću s braćom i sestrama iz drugih kršćanskih tradicija. Poseban plod ovog iskustva bila je izgradnja prve ekumenske kapelice u Latviji, u kojoj braća i sestre različitih konfesija mogu moliti. Vrata kapelice otvorena su noću i danju. Katolici i luterani naizmjenice pružaju trajno molitveno prisustvo u njoj.

Pored aktivnosti koje organiziraju crkve ili župe, postoji i nekoliko ekumenskih inicijativa koje su poduzeli vrlo motivirani pojedini kršćani. Rječiti je primjer tomu otvorenje prve ekumenske kapelice Sv. Ivana Krstitelja i Marije Magdalene u malenom selu Igate. Izgradnja kapelice bila je privatna inicijativa. Sada ju koriste pripadnici četiriju većinskih kršćanskih tradicija u Litvi – luterani, katolici, pravoslavni i baptisti. Građevinu su 18. siječnja 2013. blagoslovili katolički, luteranski i baptistički biskup. Jedna od posebnih nakani stanovnika Igatea jest moliti za djecu, rođenu i nerođenu, kao i za njihove majke, te im pomoći.

Još jedan primjer individualne inicijative predstavlja Susret na Gaiziņšū. Jedan kršćanin, laik, pozvao je poglavare različitih latvijskih crkava da se okupe na latvijskom najvišem vrhu, Gaiziņšū, na druženje i molitvu. Oni su prihvatili. Tijekom tih susreta bili su praćeni neprekidnom molitvom i bogoslužjem vjernika. Ovakav se susret do sada održao sedam puta, a vremenom su se priključili još brojni crkveni poglavari.

Što nas ujedinjuje? Naslov je časopisa kojega je pred deset godina pokrenuo jedan laik. Nadahnula ga je duboka čežnja za jedinstvom Crkve. U prvome se broju fokusirao isključivo na molitvenu osminu za jedinstvo kršćana. Kasnije su njegova različita izdanja bila posvećena određenim ekumenskim temama. Distribuira se besplatno u mjesnim zajednicama različitih crkava.

Ekumenska se suradnja može pronaći i u raznim molitvenima skupinama i zajednicama poput „Chemin Neuf“, „Plavi križ“, „Kalnskola“ i „Effata“, no također i u projektima socijalnog djelovanja kao što su zatvorske kapelanije ili rehabilitacijski centar za bivše ovisnike o dro-

gama i alkoholu „Betlehemska kuća milosti“. U svim tim pokretima i organizacijama kršćani iz različitih crkava rade zajedno i doprinose kršćanskom jedinstvu svojim svakodnevnim službama.

Bogatstvo kršćanskih tradicija u Latviji ogleda se i u obiteljskom životu. Postoji mnoštvo međucrkvjenih parova koji se u svom svakodnevnom životu moraju suočavati sa svim pitanjima glede preostalih podjela među kršćanskim crkvama, poput slavlja ženidbe, katehizacije djece, odlazaka na nedjeljna slavlja, te, najvažnije za prakticirajuće kršćane, Svete pričesti.

Kršćanske obitelji suočavaju se također s problemima koje predstavlja naše moderno globalizirano društvo. „Bratstvo Kana“, posebice posvećeno služenju obiteljima, aktivno je u Latviji od 1994. Ekumenski obiteljski festivali, stvoreni da bi se svratilo pozornost društva na obiteljska pitanja kao i na jačanje obitelji, započeli su 2006. godine u suradnji s općinom grada Rige. Te događaje na osobit način podupiru razne slobodne crkve u Latviji uz suradnju s trima većim tradicijama.

Za evangelizaciju su od velike važnosti i mediji. Jedna ekumenska skupina producira kršćanske programe koje redovito emitira Latvijski službeni radio, a koji promiču jedinstvo i suradnju među latvijskim kršćanima. Katolički video informativni centar „Emanuel“ producent je televizijske emisije „Vertikale“ na latvijskom Prvom programu. U toj se emisiji više nastoji pokazati ono što kršćane ujedinjuje, nego ono što ih razdvaja. Producenti svjedoče Kristove traže među pravoslavnima, katolicima, luteranima, baptistima i drugim kršćanskim zajednicama. K tomu, postoji i evangelička radio stanica „Latvijski kršćanski radio“ s brojnim emisijama od ekumenske važnosti.

Križni put koji se slavi svake godine, održava se Velikom petkom na ulicama nekoliko latvijskih gradova – među ostalima Kuldige, Valmierre, Madone i Liepāje. U Rigi Katolički centar za mlade Nadbiskupije Riga organizira Ekumenski križni put u kojem sudjeluju tisuće ljudi – luterani, baptisti, pentekostalni, pripadnici drugih crkava, kao i katolici. Na čelu procesije jedni uz druge hodaju biskupi i službenici raznih crkava. Pored uobičajenog sadržaja križnog puta, uključuje i primjerene performanse profesionalnih

glumaca raznih latvijskih kazališta, koji također dolaze iz različitih denominacija. Ta molitva ujedinjuje ljude ne samo na religijski, duhovni način, već također i na kulturni. U tom zajedničkom trenutku pobožnosti i razmatranja svi su kršćani ujedinjeni molitvom križnog puta: „Klanjamo ti se, Kriste, i blagoslivljamo te. Jer si po svojem svetom križu otkupio svijet.“

III. Izazovi ekumenskom pokretu

U Latviji postoji stabilna baza za razvijanje ekumenizma jer ni jedna od crkava nije prevladavajuća, a postoje i mnoge ekumenske aktivnosti. Istovremeno, ipak, valja priznati da te aktivnosti razvija relativno mala skupina ljudi koja je vrlo otvorena ekumenskim odnosima dok mnogi kršćani ostaju ravnodušni, pa čak i oprečni prema njima.

Još jedan od izazova nedostatak je službenih teoloških vijeća za dijalog među crkvama u Latviji. Neka pitanja zahtijevaju ekumenski dijalog. Slaganje u tim pitanjima zasigurno bi potaknulo laike da budu više ekumenski angažirani.

Moguće je kazati da se ekumenski razvoj oslanja uglavnom na osobne odnose i suradnju koji omogućuju uspješno ostvarivanje ekumenskih događaja. U brojnim slučajevima, neka od crkava preuzme inicijativu, no odgovornost za nju ne dijele druge crkve. Malen broj entuzijasta nosi veći dio tereta. Crkvama se kao zadatak nameće iznalaženje načina da se osigura ravnomyerna raspodjela odgovornosti za ekumenske inicijative.

Konačno, vrlo važan izazov u rastu zajedništva jest politička situacija, koja slabi sveze suradnje s braćom i sestrama koji pripadaju Latvijskoj pravoslavnoj crkvi (Moskovskog patrijarhata). Stoga valja tragati za novim mogućnostima produbljivanja odnosa.

TEME MOLITVENE OSMINE ZA JEDINSTVO KRŠĆANA

GODI- NA	TEMA	BIBLIJ- SKO MJE- STO	Pripravna skupina za molitveni materijal	Mjesto (i zemlja) održavanja pripravnog skupa
1968.	NA HVALU SLA- VE NJEGOVE	Ef 1, 14		
1969.	NA SLOBODU POZVANI	Gal 5, 13		<i>Rim (Italija)</i>
1970.	BOŽJI SMO SU- RADNICI	1 Kor 3, 9		<i>Nieder- altaich (SR Njemačka)</i>
1971.	ZAJEDNIŠTVO DUHA SVETOGA	2 Kor 13, 13		
1972.	ZAPOVIJED VAM NOVU DAJEM	Iv 13, 34		<i>Ženeva (Švicarska)</i>
1973.	GOSPODINE, NAUČI NAS MOLITI	Lk 11, 1		<i>Opatija Montserrat (Španjolska)</i>
1974.	I SVAKI ĆE JEZIK PRIZNATI: ISUS KRIST JEST GOS- PODIN!	Fil 2, 1-13		<i>Ženeva (Švicarska)</i>
1975.	VOLJA OČEVA: UGLAVITI U KRISTU SVE	Ef 1, 3-10	<i>Skupina iz Australije</i>	<i>Ženeva (Švicarska)</i>
1976.	BIT ĆEMO NJEMU SLIČNI, POZVANI POSTATI ŠTO JESMO	1 Iv 3, 2	<i>Skupina Karipske konferencije crkava</i>	<i>Rim (Italija)</i>

MOLITVA ZA JEDINSTVO KRŠĆANA 2016.

1977.	ZAJEDNO USTRAJATI U NADI	Rim 5, 1-5	<i>Skupina iz Libanona, usred gra- đanskog rata</i>	<i>Ženeva (Švicarska)</i>
1978.	VIŠE NISTE TUĐINCI	Ef 2, 13-22	<i>Ekumenska skupina iz Manchestera, (Engleska)</i>	
1979.	SLUŽITE JEDNI DRUGIMA NA SLAVU BOŽJU	1 Pt 4, 7-11	<i>Iz Argentine</i>	<i>Ženeva (Švicarska)</i>
1980.	DOĐI KRALJEVSTVO TVOJE!	Mt 6, 10	<i>Ekumenska skupina iz Berlina (DR Njemačka)</i>	<i>Milano (Italija)</i>
1981.	JEDAN DUH – RAZLIČITI DAROVI – JEDNO TIJELO	1 Kor 12, 3b-13	<i>Iz Graymo- or Fathers, USA</i>	<i>Ženeva (Švicarska)</i>
1982.	DA SVI NAĐU SVOJ DOM U TEBI, GOSPODINE	Psalam 84 (83)	<i>Iz Kenije</i>	<i>Milano (Italija)</i>
1983.	ISUS KRIST – ŽIVOT SVIJETA	1 Iv 1, 1-4	<i>Ekumenska skupina iz Irske</i>	<i>Céligny (Bossey), (Švicarska)</i>
1984.	POZIV NA JEDINSTVO PO KRIŽU NAŠEGA GOSPODINA	1 Kor 2, 2 i Kol 1, 20		<i>Venecija (Italija)</i>
1985.	IZ SMRTI U ŽIVOT S KRISTOM	Ef 2, 4-7	<i>Iz Jamajke (Jamaica)</i>	<i>Grandchamp (Švicarska)</i>

Teme molitvene osmine za jedinstvo kršćana

1986.	BIT ĆETE MI SVJEDOCI	Dj 1, 6-8	<i>Iz Jugoslavije (Slovenija)</i>	<i>(Jugoslavija)</i>
1987.	SJEDINJENI U KRISTU – NOVO STVORENJE	2 Kor 5, 17-6, 4a	<i>Iz Engleske</i>	<i>Taizé (Francuska)</i>
1988.	LJUBAV BOŽJA IZGONI STRAH	1 Iv 4, 18	<i>Iz Italije</i>	<i>Pinerolo (Italija)</i>
1989.	IZGRAĐIVATI ZAJEDNIŠTVO: JEDNO TIJELO U KRISTU	Rim 12, 5-6a	<i>Iz Kanade</i>	<i>Whaley Bridge (Engleska)</i>
1990.	DA SVI BUDU JEDNO, DA SVIJET UZVJERUJE	Iv 17	<i>Iz Španjolske</i>	<i>Madrid, (Španjolska)</i>
1991.	HVALITE GOS- PODINA, SVI PUCI!	Psalam 117(116) i Rim 15, 5-13	<i>Iz Njemačke</i>	<i>Rotenburg an der Fulda (SR Njem.)</i>
1992.	JA SAM S VAMA U SVE DANE... POĐITE DAKLE	Mt 28, 16-20	<i>Iz Belgije</i>	<i>Bruges (Belgija)</i>
1993.	RAĐATI PLODO- VIMA DUHA ZA JEDINSTVO KRŠĆANA	Gal 5, 22-23	<i>Iz Zaira</i>	<i>Zürich (Švicarska)</i>
1994.	KUĆA BOŽJA: POZVANI BITI JEDNO SRCE I JEDNA DUŠA	Dj 4, 23-37	<i>Iz Irske</i>	<i>Dublin (Republika Irska)</i>

MOLITVA ZA JEDINSTVO KRŠĆANA 2016.

1995.	KOINONIA: ZAJEDNIŠTVO S BOGOM I JEDNIH S DRUGIMA	Iv 15, 1-17	<i>Vjera i Ustrojstvo</i>	<i>Bristol (Engleska)</i>
1996.	EVO, NA VRATIMA STOJIM I KUCAM	Otkr 3, 14-22	<i>Iz Portugala</i>	<i>Lisabon (Portugal)</i>
1997.	UMJESTO KRISTA ZAKLINJEMO: DAJTE, POMIRITE SE S BOGOM!	2 Kor 5, 20	<i>Nordijsko ekumensko vijeće</i>	<i>Stockholm (Švedska)</i>
1998.	DUH POTPOMA- ŽE NAŠU NEMOĆ	Rim 8, 14-27	<i>Iz Francu- ske</i>	<i>Pariz (Francuska)</i>
1999.	ON ĆE PREBIVATI S NJIMA: ONI ĆE BITI NAROD NJEGOVI, A ON ĆE BITI BOG S NJIMA.	Otkr 21, 1-7	<i>Iz Malezije</i>	<i>Samostan Bose (Italija)</i>
2000.	BLAGOSLOVLJEN BOG, KOJI NAS BLAGOSLOVI U KRISTU	Ef 1, 3-14	<i>Srednjois- točno Vijeće crkava</i>	<i>La Verna (Italija)</i>
2001.	JA SAM PUT I ISTINA I ŽIVOT	Iv 14, 1-6	<i>Iz Rumunj- ske</i>	<i>Vulcan (Rumunjska)</i>
2002.	U TEBI JE IZVOR ŽIVOTNI	Ps 36, 5-9	<i>CEEC¹ i CEC²</i>	<i>Augsburg (Njemačka)</i>

¹ Vijeće europskih biskupskih konferencija.

² Konferencija europskih crkava.

Teme molitvene osmine za jedinstvo kršćana

2003.	IMAMO OVO BLAGO U GLINENIM POSUDAMA	2 Kor 4, 4-18	<i>Iz Argentine</i>	<i>Los Rubios (Španjolska)</i>
2004.	MIR VAM SVOJ DAJEM	Iv 14, 23-31	<i>Iz Aleppa (Sirija)</i>	<i>Palermo (Sicilija)</i>
2005.	KRIST, JEDINI TEMELJ CRKVE	1 Kor 3, 1-23	<i>Iz Slovačke</i>	<i>Piestaňy (Slovačka)</i>
2006.	JER GDJE SU DVO- JICA ILI TROJICA SABRANA U MO-JE IME, TU SAM I JA MEĐU NJIMA	Mt 18, 18-20	<i>Iz Irske</i>	<i>Prosperous, Co. Kildare (Irska)</i>
2007.	GLUHIMA DAJE ČUTI, NIJEMIMA GOVORITI!	Mk 7, 31-37	<i>Iz Južne Afrike</i>	<i>Faverges (Francuska)</i>
2008.	MOLITE BEZ PRESTANKA	1 Sol 5, (12a) 13b-18	<i>Iz Sjedinje- nih amer. država</i>	<i>Graymoor Garrison (SAD)</i>
2009.	DA BUDU KAO JEDNO U TVOJOJ RUCI	Ez 37, 15- 19.22- 23.24b	<i>Iz Koreje</i>	<i>Marseilles (Francuska)</i>
2010.	VI STE TOMU SVJEDOCI	Lk 24	<i>Iz Škotske</i>	<i>Glasgow (Škotska)</i>
2011.	BIJAHU POSTO- JANI U NAUKU APOSTOLSKOM, U ZAJEDNIŠTVU, LOMLJENJU KRUHA I MOLITVAMA	Dj 2, 42-47	<i>Iz Jeruzalema</i>	<i>Saydnaya (Sirija)</i>

MOLITVA ZA JEDINSTVO KRŠĆANA 2016.

2012.	SVI ĆEMO SE IZMIJENITI POB- JEDOM GOSPO- DINA NAŠEGA ISUSA KRISTA	1 Kor 15, 51-58	<i>Iz Poljske</i>	<i>Varšava (Poljska)</i>
2013.	S ČIME ĆU DOĆI PRED GOSPODINA	Mih 6, 6-8	<i>Iz Indije</i>	<i>Bangalore (Indija)</i>
2014.	ZAR JE KRIST RAZDIJELJEN?	1 Kor 1,1-17	<i>Iz Kanade</i>	<i>„Villa Saint Martin“, Pierrefonds</i>
2015.	KAŽE JOJ ISUS: DAJ MI PITI!	Iv 4,1-42	<i>Iz Brazila</i>	<i>São Paulo</i>
2016.	POZVANI NAVIJEŠTATI SILNA DJELA GOSPODNJA	Usp. 1 Pt 2,9-10	<i>Iz Latvije</i>	<i>Riga</i>

KLJUČNI DATUMI IZ POVIJESTI MOLITVENE OSMINE ZA JEDINSTVO KRŠĆANA

- Oko 1740. U Škotskoj se pojavljuje pentekostalni pokret, povezan sa Sjevernom Amerikom, čiji je poziv na obnovu vjere uključivao molitve za sve crkve i sa svim crkvama.
- 1820. Vlč. James Haldane Stewart objavljuje *Naznake za sveopće jedinstvo kršćana u obliku izljeva Duha – Hints for the Outpouring of the Spirit*.
- 1840. Vlč. Ignatius Spencer, obraćenik na katoličanstvo, predlaže *Savez molitve za jedinstvo*.
- 1867. Prva Konferencija anglikanskih biskupa u Lambethu u Uvodu završne Rezolucije naglašava potrebu molitve za jedinstvo.
- 1894. Papa Lav XIII. potiče praksu *molitvene osmine za jedinstvo* u okviru blagdana Duhova (Pe-desetnice).
- 1908. Prvo održavanje molitvene *osmine jedinstva Crkve* u siječanjskom terminu i na današnji način, na poticaj vlč. Paula Wattsona, koji je potom prihvatio puno sakramentalno zajedništvo u Katoličkoj crkvi.
- 1926. Pokret *Vjera i ustroj* počinje objavljivati *Prijedloge za molitvenu osminu za jedinstvo kršćana* u terminu uoči Duhova.

- 1935. U Francuskoj se katolički svećenik Paul Couturier zauzima za *Sveopći tjedan molitve za jedinstvo kršćana* baziran na zajedničkoj molitvi za „jedinstvo kakvo Krist želi, sredstvima kojima On želi“.

- 1941. Odbor *Vjera i ustroj* premješta termin na siječanjski, kako bi se podudarao s ranijom katoličkom inicijativom, da bi kršćani obiju grana mogli moliti u isto vrijeme godine.

- 1958. Ekumenski centar *Kršćansko jedinstvo* iz Liona u Francuskoj započinje pripremu materijala za *Tjedan molitve* u suradnji s Povjerenstvom *Vjera i ustroj* Svjetskog (Ekumenskog) vijeća crkava.

- Papa Pavao VI. i Patrijarh Atenagora I. u Jeruzalemu, mole zajedno Isusovu molitvu „da svi budu jedno“ (Iv 17, 21).

- 1964. *Dekret o ekumenizmu* Drugoga vatikanskog sabora ističe da je molitva duša ekumenskoga pokreta i potiče obilježavanje *Tjedna molitve za jedinstvo*.

- 1966. Povjerenstvo *Vjera i ustroj* Svjetskoga vijeća crkava i *Tajništvo za jedinstvo kršćana* (danas *Papinsko vijeće za promicanje jedinstva kršćana*) odlučuju zajedno pripravljeni službeni tekst za *molitvenu osminu*.

- 1968. Prva puta je molitva za jedinstvo slavljena na temelju teksta kojeg su zajednički pri-

premili *Vjera i ustrojstvo* i *Tajništvo za promicanje jedinstva kršćana* (danas *Papinsko vijeće za promicanje jedinstva kršćana*).

- 1975. Prvi puta se molitva za jedinstvo slavi na temelju nacrtu teksta kojeg je pripremila jedna lokalna ekumenska skupina: početni nacrt te je godine načinila ekumenska skupina iz Australije.
- 1988. Materijali za *molitvenu osminu za jedinstvo* korišteni su na uvodnom bogoslužju prigodom osnutka *Kršćanskog saveza Malezije*, tijela koje povezuje veće kršćanske skupine u toj zemlji.
- 1994. Tekst za 1996. godinu pripremljen je u suradnji s laičkim ekumenskim Udrugama kršćanske mladeži: Kršćanskom udrugom muške mladeži (YMCA) i Kršćanskom udrugom ženske mladeži (YWCA).
- 2004. *Papinsko vijeće za promicanje jedinstva kršćana* (Katolička crkva) i *Povjerenstvo Vjera i ustroj* Svjetskog vijeća crkava (WCC) postižu sporazum koji veoma koristi jačanju suradnje, da će materijal za *molitvenu osminu za jedinstvo* u engleskoj i francuskoj inačici biti zajednički i pripreman i objavljan.
- 2008. U cijelom svijetu je obilježena stoljetnica *molitvene osmine za jedinstvo kršćana*.

ZNAČAJNIJI DATUMI IZ NAŠE EKUMENSKE I MEĐURELIGIJSKO-DIJALOŠKE BAŠTINE

- 1617.-1683. U Hrvatskoj i drugim europskim zemljama živi i djeluje svećenik Juraj Križanić, erudita, koji zalažući se za pomirenje i sjedinjenje katolika i pravoslavnih na za ono vrijeme neuobičajeno tolerantan način postaje rani preteča suvremenog ekumenizma.
- 1815.-1905. U Hrvatskoj živi i djeluje Josip Juraj Strossmayer, biskup đakovački ili bosanski i srijemski, preteča suvremenog ekumenizma, čije je zalaganje za pomirenje i jedinstvo crkava vidljivo i iz posvetnog natpisa iznad glavnih ulaznih vrata katedrale-bazilike koju je podigao u Đakovu: „*Slavi Božjoj, jedinstvu crkava, slogi i ljubavi naroda svoga*“.
- 1851. Mariborski biskup Anton Martin Slomšek utemeljio „*Bratovštinu sv. Ćirila i Metoda*“ s namjerom promicanja „*ćirilometodskog pokreta*“ i molitve za sjedinjenje pravoslavnih i katolika na hrvatskom i slovenskom prostoru.
- 1896. U Zagrebu počinje izlaziti časopis „*Balkan' – jedinstvu i bratskoj slozi*“ kojega je pokrenuo „*papinski komesar*“ za uniju na Balkanu sarajevski nadbiskup Josip Stadler i kojemu je glavni urednik sveučilišni profesor A. Breščenski, a suradnici su među ostalim ljubljanski biskup A. B. Jeglič, križevački

vladika J. Drohobeczky i A. Jagatić (časopis prestaje izlaziti 1903.).

- 1927. U kronici osječkog kapucinskog samostana zabilježeno da je u samostanskoj crkvi održana „*svjetska oktava molitvena pro unione omnium catholicorum et acatholicorum*“, sukladno tadašnjim crkvenim zakonima i običajima (monokonfesionalne naravi).

- 1962. Hrvatski benediktinac Martin Kirigin u časopisu „*Služba Božja*“ (br. 4) objavljuje članak „*Što je irenizam?*“ u kojemu potiče na zaživljavanje ekumenizma na našim prostorima.

- 1964. Peteročlano izaslanstvo bogoslova, studenata *Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu*, posjećuje 15.-17. veljače *Pravoslavni bogoslovski Fakultet u Beogradu*, i također, uzvratno, peteročlano izaslanstvo studenata *Pravoslavnog Bogoslovskeg fakulteta U Beogradu* posjećuje 8.-9. ožujka zagrebačku bogosloviju i *Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu*.

- 1964. Đakovački biskup mons. Stjepan Bäuerlein osniva *Dijecezanski odbor za sjedinjenje crkava*, u čijem su sastavu predsjednikom Rudolf Šverer, tajnik Ćiril Kos i još četiri člana.

- 1966. Zadnjeg dana molitvene osmine, 25. siječnja, biskup Frane Franić, u splitskoj katedrali održao ekumensku molitvu za jedinstvo s predstavnicima Srpske pravoslavne crkve u Dalmaciji.

Značajniji datumi iz naše ekumenske i međureligijske baštine

- 1966. Izlazi prvi broj ekumenskog biltena „*Poslušni Duhu*“.
- 1967. u Zagrebu objavljen hrvatski prijevod „*Ekumenskog direktorija*“.
- 1967. Biskupska Konferencija osniva „*Biskupsku komisiju za ekumenizam*“, na čelu s kardinalom Franjom Šeperom kao predsjednikom i prof. dr. sc. Tomislavom Šagi-Bunićem kao tajnikom, koja je 1970. preimenovana u „*Vijeće za ekumenizam BKJ*“.
- 1967. Susret kardinala Franje Šepera i vrhovnog starješine muslimana u SFRJ reis-ul-uleme Hadži Sulejmana ef. Kemura, 14. rujna, u Zagrebu.
- 1968. Susret najviših crkvenih izaslanstava predvođenih kardinalom Franjom Šeperom i patrijarhom Germanom, 26. lipnja u Srijemskim Karlovcima.
- 1968. U kapucinskoj crkvi u Osijeku se počinju organizirati ekumenske molitve i susreti svećenika i vjernika različitih kršćanskih crkava i zajednica grada i okolice (multikonfesionalne i interkonfesionalne naravi).
- 1974. Biskupska konferencija upućuje „*Pastirski poziv svim članovima Katoličke crkve u Jugoslaviji na oživljavanje ekumenskog Duha i nastojanja*“.
- 1974. Na *Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu* osnovana katedra ekumenske teologije.

- 1974. U Mariboru se od 23. do 26. rujna održao Prvi od kasnijih osam *Međufakultetskih ekumenskih simpozija*, na kojima su svake druge godine sudjelovali *Katolički Bogoslovni fakultet u Zagrebu*, *Teološka fakulteta iz Ljubljane* i *Pravoslavni bogoslovski fakultet u Beograd (KBF u Zagrebu nije sudjelovao na devetom, zadnjem simpoziju)*.
- 1975. Na proslavi Dana *Pravoslavnog bogoslovskeg fakulteta u Beogradu* sudjelovali i izaslanici *Katoličkog bogoslovnog Fakulteta u Zagrebu*.
- 1975. U Beogradu se, povodom pedesete obljetnice postojanja beogradske nadbiskupije, 22. studenog 1975. susreću zagrebački nadbiskup Franjo Kuharić i srpski patrijarh German.
- 1984. Biskupska konferencija objavljuje dokument „*Pastoralne upute o brakovima među kršćanima različitih vjeroispovijesti*“.
- 1984. U Zagrebu započinje prakticiranje molitvene osmine na način postaja u crkvama i bogoslužnim prostorima u gradu nazočnih konfesija, prvenstveno Katoličke, Pravoslavne, Evangeličke i Baptističke, koji se otada ustalio sve do danas.
- 1985. Povodom 1100. obljetnice smrti sv. Metoda Biskupska konferencija objavljuje dokument „*Sveti Metod – apostol i učitelj Slavena*“.
- 1985. U Zagrebu održan 14. interkonfesionalni susret redovnica Katoličke crkve, te pravoslavnih, evangeličkih i reformiranih crkava.

Značajniji datumi iz naše ekumenske i međureligijske baštine

- 1985. Fakultetsko vijeće Katoličkog Bogoslovnog Fakulteta na sjednici 14. prosinca 1985. ustanovljuje *Institut za ekumensku teologiju i dijalog*.
- 1985. Susret kardinala Franje Kuharića sa srpskim patrijarhom Germanom 25. svibnja, povodom 200. obljetnice pravoslavne crkve u Karlovcu.
- 1987. Kardinal Kuharić 16. veljače posjećuje srpskog patrijarha Germana u Beogradu, a navodi se da je to bio njihov sedmi međusobni susret.
- 1991. Susreti najviših crkvenih izaslanstava predvođenih kardinalom Franjom Kuharićem i srpskim patrijarhom Pavlom, prvo 7. svibnja u Srijemskim Karlovcima, a potom i 24. kolovoza u Slavonском Brodu.
- 1992. Susret najviših crkvenih izaslanstva predvođenih kardinalom Franjom Kuharićem i srpskim patrijarhom Pavlom, 23. rujna, u Ekumenskom institutu u Bosseyu kraj Ženeve.
- 1992. Ekumenski i međureligijski susret izaslanstva predvođenih vrhbosanskim nadbiskupom Vinkom Puljićem, srpskim patrijarhom Pavlom i reis-ul-ulemom hadži efendijom Jakubom Selimovskim, 24.-26. studenog, u Ermatingenu i Zürichu.
- 1994. Susret kardinala Franje Kuharića i nadbiskupa vrhbosanskog Vinka Puljića sa srpskim patrijarhom Pavlom i ruskim patrijarhom Aleksejem II., 17. svibnja 1994., u Sarajevu.

- 1997. U Zagrebu je 23. siječnja održan prvi Susret visokih predstavnika crkava u Hrvatskoj, na kojem je među ostalim osnovan „*Ekumenski koordinacijski odbor crkava u Hrvatskoj*” (EKOCUH) kao interkonfesionalno radno tijelo u kojem surađuju Katolička, Srpska Pravoslavna, Evangelička, Reformirana, Baptistička i Evanđeoska crkva.
- 1998. Prvi poratni susret Komisija za dijalog Hrvatske biskupske konferencije i Svetog arhijerejskog sabora Srpske pravoslavne crkve, 18. studenog, u Zagrebu.
- 2001. U Zagrebu, 5. veljače, održan prvi od ukupno devet do danas (2015.) održanih multilateralnih međureligijskih susreta visokih predstavnika vjerskih zajednica u Hrvatskoj, na kojima uz visoke predstavnike kršćanskih crkava u Hrvatskoj okupljenih u EKOCUH-u sudjeluju i predstavnici židovske i islamske vjerske zajednice.
- 2006. Obnovljena dugogodišnja praksa uzajamnog pohađanja izaslanstava Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Pravoslavnog bogoslovnog fakulteta Univerziteta u Beogradu povodom Dana Fakulteta.
- 2006./2007. U Zagrebu se održava *Europski susret mladih* kao postaja „Hodočašća povjerenja na zemlji”, kojega je pokrenula ekumenska zajednica iz Taizéa.

Značajniji datumi iz naše ekumenske i međureligijske baštine

- 2007./2008. Odlukama nadležnih fakultetskih vlasti na *Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu* i na *Pravoslavnom bogoslovskom fakultetu Univerziteta u Beogradu* pojedine teološke kolegije započinju zajedno predavati katolički i pravoslavni profesori.
- 2014. U Mariboru, od 16. do 18. listopada, uz sudjelovanje i *Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, održan „Međunarodni ekumenski simpozij *Teologija u dijalogu*“, povodom 40. godišnjice prvog međufakultetskog ekumenskog simpozija 1974. godine.*

* Valja imati u vidu da kod popisa ove naravi nije moguće pobrojiti niti sva niti najznačajnija zbivanja i da je riječ o izboru kod kojega je nemoguće izbjeći nepotpunost i subjektivnost (fusnota: Jure Zečević).

Dodatak

EKUMENIZAM KAO TRAŽENJE JEDINSTVA U RAZLIČITOSTI

Jure Zečević

Sažetak: Rad kreativno promišlja jedinstvo u različitosti analizirajući narav i kakvoću onoga što se obično percipira kao različito a zapravo nije različito; teološki argumentira da je jedinstvu i zajedništvu po trinitarnom uzoru neizostavno svojstvena različitost te je ona stoga legitimna u ekleziološkim i ekumenskim konceptima kršćanskog jedinstva; predstavlja novije modele jedinstva u različitosti; ukazuje na pojmove kao što su „komplementarno jedinstvo u pomirenoj različitosti“ i/ili „asimetrično jedinstvo“, naglašavajući da ih valja vrlo brižno i odgovorno puniti sadržajem, s puno pažnje i osjećaja za bitno i sporedno, za primarno i sekundarno, u skladu s *hijerarhijom istina*; poziva da ih se puni zajednički, međucrkvno, usuglašeno, kontinuirano se preispitujući ostajemo li u tom povezivanju (zbližavanju i sjedinjavanju) vjerni apostolskoj vjeri, te odgovorno i budno motreći kada i u čemu treba korigirati ekumenski hod, da on ne postane udaljavanje nego približavanje.

Ključne riječi: ekumenska teologija, ekumenizam, jedinstvo u različitosti, dijalog, trinitarna i kristološka polazišta jedinstva u različitosti, modeli jedinstva crkava

Uvod

Na pozadini nerijetko prisutne bojazni od „modernih relativiziranja“ potrebno je ukazati na doktrinarnu legitimnost, štoviše, potpunu usklađenost i primjerenost suvremenog teološkog govora o *jedinstvu u različitosti*, s izvornim kršćanskim identitetom i „tradicionalnim pravovjerjem“. Na taj se način postupno i argumentirano razgrađuje apriorna rezerviranost i sumnjičavost naspram ozbiljnijih novijih teološko-eklezioloških promišljanja i koncepata jedinstva crkava, utemeljenih na načelima *jedinstva u različitosti*. U konačnici postaje jasno, da je upravo *jedinstvo u različitosti* do te mjere pripadajuće kršćanskom nauku da kršćansko jedinstvo i ne može postojati ako nije *jedinstvo u različitosti*. Ipak, istovremeno valja voditi računa o tome, da je samo načelo *jedinstva u različitosti* toliko općenito i višesmjerno polazište, da se kod traženja konkretnih modela jedinstva i zajedništva kršćana i crkava na temelju toga načela, umjesto u autentičnu apostolsku predaju i nauk crkve, može krenuti i u pogrešnom pravcu: bilo da se nesvjesno zaluta, bilo da se

svjesno kormilari slijedeći vlastite interesne, subjektivne i proizvoljne intencije i tendencije, kolikogod one mogle biti dobrohotne.

Kod većine kršćana već sam naslov „jedinstvo u različitosti“ može prvo pobuditi asocijaciju na nešto novo, moderno, „liberalno“, pomalo sumnjivo, nešto što apriori poziva na oprez, da se ne bi, ne daj Bože, relativiziralo naš klasični kršćanski (apostolski) nauk i provjerenu ortodoksiju (pravovjerje i pravoslavlje). Zato ovdje *jedinstvo u različitosti* svjesno stavljam na posve drugačiju pozadinu, na pozadinu u kojoj će se ono ukazati drugačije, naime, kao ono što je posvema svojstveno samoj naravi i biti kršćanske vjere, kao naša „klasična“ doktrina (nauk), kao naše – dobro nam poznato – pravovjerje i provjerena ortodoksija.

1. Različitost(i) i „različitost(i)“ na primjeru termina: *pravoslavan, evanđelik i katolik*

Ne bi smjelo biti nijednog kršćanina, ni u jednoj crkvi, kojemu bi bilo svejedno za autentičnost nauka kojega nam je posredstvom apo-

stola povjerio Isus, za vjerodostojnost predaje nad kojom crkva, u svim svojim slojevima i sastavnicama, a osobito u onoj učiteljskoj, po naravi njene službe, razumljivo je, pomno bdije.

Pod tom vrstom „konzerviranja“ ili uobičajenije govoreno „konzervativnosti“ nipošto se ne podrazumijeva neka ciljana i kruta petrifikacija ili fosilizacija određenih idejnih i/ili ideoloških religijskih koncepata, nego se podrazumijeva pozitivna skrb za identitet onoga što je prepoznato, (raz)umom i srcem, kao istinska vrijednost i kao temelj vlastite egzistencije tijekom ovozemnog života u konkretnom vremenu i prostoru.

Ovdje dakle nije na mjestu nikakva primisao o fanatiziranoj i fundamentalističkoj isključivosti, o netrpeljivosti prema drugim religijskim i svjetonazorskim identitetima, nego o logički neupitnom „ljudskom pravu“ na vjernost vlastitom (pre)poznavanju stvarnosti i vlastitoj savjesti. Stoga uopće ne držim potrebnim dokazivati potrebu i pravo kršćanskih vjernika na dosljednu skrb za ostajanje u predanoj baštini, za prebivanje u provjerenoj ortodoksiji, u sigurnom pravovjerju i pravoslavlju.

S obzirom da se, kada se govori o različitostima u kontekstu nauka kršćana i njihovih crkava, obično u pozadini nalazi pretpostavka da kod kršćanina koji pripada drugoj kršćanskoj zajednici (npr. pravoslavnoj, katoličkoj ili evangeličkoj) postoji određena različitost koja se u većem ili manjem stupnju „kosi“ s „našom“ *ortodoksijom* i prisiljava nas da budemo u odijeljenim crkvama, držim korisnim na ovom mjestu posvetiti nešto više pažnje tim terminima, koji su česti čak i u svakodnevnom govoru.

a) Tko je sve pravoslavan (ortodoksan)?

Riječ *ortodoksija*, u hrvatskom jeziku najčešće prevođena kao *pravoslavlje*, zapravo je starogrčka složenica *Ορθοδοξία*, sazdana od dviju riječi: *Ορθο* – *δοξία*. Prva riječ *ὀρθός* (*orthós*) znači *prav* (*pravo*), odnosno *ispravan* (*ispravno*). Druga riječ *δόξα* (*dóxa*) označava *slavu*, *slavljenje*, *vjeru*, *mišljenje*... Sukladno tome riječ *ortodoksija* se na hrvatski može posve ispravno prevoditi ne samo kao *pravoslavlje* nego i kao *pravovjerje* (ovisno o kontekstima). Ne biti *ortodoksan* – *pravoslavan* u ovom

slučaju znači također i ne biti *pravovjieran*, pa je u tom, povijesnim podjelama neopterećenom smislu, za očekivati da i katolici i evangelici, primjerice, sebe drže i nazivaju *ortodoksnim* to jest *pravovjernim*. Inače bi, protivno svakoj logici i „zdravom razumu“, implicitno sami sebe kvalificirali kao one koji nisu *pravovjerni*, što podrazumijeva i uključuje mogućnost – upravo jer nisu *pravovjerni* – da su čak *krivovjerni*. Premda se u kolokvijalnom govoru danas, uslijed povijesnih podjela i jednostranih naglasaka uvriježilo da onaj koji je katolik ili evangelik ne govori za sebe da je *pravoslavac*, ovdje dolazimo do toga da katolik i evangelik, da bi uopće bili ikakvi kršćani, istovremeno moraju biti i *ortodoksni*³, to jest *pravovjerni* i *pravoslavni*. Oni sebe dakako *drže pravovjernima* a time i *pravoslavcima* (jer *doxa* znači i *slava* i *vjera*)⁴,

³ Ovdje u potpunosti ostavljamo po strani onu uporabu termina „ortodoksan“, kojom se katkada u više ili manje pejorativnom značenju opisuju nefleksibilni, kruti, isključivi, jednostrani i/ili tzv. „zaostali“ nauci i stavovi, odnosno „skućeni“ i „ograničeni“ pristupi i mentaliteti, koji ustrajavaju na nečemu, nerijetko čak i onda kada je to po gotovo svim kriterijima neodrživo.

⁴ Kada katolički svećenik, biskup ili papa Euharistiju slavi na latinskom jeziku koristeći tzv. *Prvu euharistijsku moli-*

ali imaju problema u svakodnevnom govoru reći za sebe da su *ortodoksni*, odnosno *pravoslavni*. Na taj način katolici i evangelici zapravo sami sebi na kolokvijalnoj verbalnoj razini uskraćuju jedan od neizostavnih atributa, odnosno obilježja svakog autentičnog kršćanina: *pravovjernost* odnosno *pravoslavnost*.

b) Tko je sve evangelik?

Jednako vrijedi i za termin *evangelik*, koji – prepoznatljivo je – u korijenu ima grčku riječ evanđelje *εὐαγγέλιον*. Radi se o složenici u kojoj prva riječ *ευ* (*eu*) znači *dobar*, a druga *αγγελος* znači *vjesnik*, *glasnik*, *poslanik*. *Eu-angelion* znači *radosna vijest*. Riječ *evanđelje*, kao što je široko poznato, odnosi se na Matejeve, Markove, Lukine i Ivanove (evanđeoske) tekstove, koji su temeljno polazište svakog informiranja i vjerovanja o Isusu Kristu. Riječ *evangelik*, ko-

tvu Rimskog kanona oni upravo iz toga razloga izgovaraju doslovno: "et omnibus *orthodoxis* atque *catholicae* et *apostolicae* fidei cultoribus" (na hrvatski je „*orthodoxis*“ prevedeno s „pravovjernim“: „i sa svima *pravovjernim* promicateljima katoličke i apostolske vjere“).

jom se danas naziva dio kršćana Reformacije, i u hrvatskom je jeziku to shvatljivo i prepoznatljivo, označava onoga koji se drži evanđelja, koji u svemu polazi ili želi polaziti od poruke i pouke *evanđelja*, odnosno od Isusa Krista o kojemu *evanđelje* govori.

Ako su dakle kršćani Reformacije *evangelici*, oni koji kao polazište svoje vjere imaju *evanđelje*, nisu li i katolici i pravoslavci također *evangelici*, budući da i oni u svojoj vjeri i životu jednako tako u svemu polaze ili žele polaziti od evanđelja? Imaju li katolici i pravoslavci nekoga drugoga Isusa Krista, osim Onoga iz *evanđelja*, imaju li neke druge pisane izvore o Isusu Kristu na kojima grade svoju vjeru, mimo evanđelja? Naravno da nemaju!

Logično je dakle zaključiti da su i katolici i pravoslavci u tom smislu *evangelici*, ljudi koji se u svome životu ravnaju prema Isusovom nauku sadržanom u evanđelju.

Stoga i kod termina *evangelik* možemo konstatirati: premda se u kolokvijalnoj komunikaciji danas, uvriježilo da onaj tko je katolik ili pravoslavac ne govori za sebe da je *evangelik*, vrijedi zapravo da katolik i pravoslavac, da

bi uopće bili ikakvi kršćani, istovremeno moraju biti i *evangelici*, to jest oni koji u svemu polaze od *evanđelja*, od Isusa Krista kakav nam je naviješten samo u *evanđelju*. Oni sebe doduše, za pretpostaviti je, *drže* nasljedovateljima *evanđelja*, jer do Isusa Krista, pravoga Boga od pravoga Boga, ni oni ne mogu doći osim po *evanđelju*, ali ipak imaju problema u svakodnevnom govoru *reći* za sebe da su *evangelici*. Kao u prethodnom, tako i u ovom slučaju, katolici i pravoslavni sami sebi na verbalnoj razini uskraćuju drugi za kršćanina neizostavan atribut, odnosno sami si odriču neophodno obilježje svakog autentičnog kršćanina: *evanđeoskost* (*evangeličnost*), tj. utemeljenost na *evanđelju*.

c) Tko je sve katolik?

Ni sa terminom *katolik*, odnosno *katolički*, nije drugačije. I ovaj se termin korijeni u grčkom jeziku. Riječ *καθολικός* je složenica sastavljena od dviju riječi *kat-holikós*. Prva riječ *κατά* (*katá*) znači *od, nad, prema*, dok druga riječ *ὅλος* (*hólos*) znači *sav, cijeli, čitav, obuhvaatan*. Stoga se ta složenica prevodi riječima *sve-*

*obuhvatan, sveopći, saboran, univerzalan.*⁵ U tom smislu sv. Ignacije Antiohijski oko 110. godine piše o *katoličkoj* crkvi, razlikujući ju i razgraničujući od manjih i mjesnih skupina. Božja namjera spasenja u Isusu Kristu odnosi se na sve ljude⁶, sve obuhvaća, sveobuhvatna je, sveopća, univerzalna, dakle - *katolička*. Stoga je i Crkva Kristova, kao instrument takve Božje intencije spasenja, također nužno *katolička*. Vjerojatno nam je taj termin najpoznatiji iz Nicejsko-carigradskog vjerovanja kojega kao kršćani relativno često izgovaramo.⁷ U tom *Credu*

⁵ Termin koriste već grčki antički pisci, primjerice Aristotel, a onda i kršćanski autori, primjerice sv. Justin, Mučenik. On npr. piše o „katoličkom uskrsnuću“, dakle o „sveobuhvatnom“ ili „univerzalnom uskrsnuću“. U tom smislu dio poslanica u Novom Zavjetu se naziva „katoličkim poslanicama“, jer su upućene svima a ne samo Rimljanima, Korinćanima, Galaćanima, Efežanima i tako dalje.

⁶ Usp. „*Koji hoće, da se svi ljudi spase i dođu do spoznanja istine*“ (1 Tim 2, 3). Bog ne diskriminira, ne privilegira i ne selektira po subjektivnim kriterijima, nego je spasenje i spoznanje istine namijenio *svima* i *svemu* što je stvorio, njegova je intencija *katolička*, tj. sveobuhvatna i sveopća.

⁷ U tradiciji katoličke crkve nicejsko-carigradsko vjerovanje moli se, odnosno ispovijeda se, svjedoči se, svake nedjelje, svetkovine i blagdana.

svi svjedočimo: „Vjerujem u jednu, svetu, katoličku i apostolsku Crkvu“. To vjerovanje ne izgovaraju samo katolici nego i pravoslavci i evangelici. Okolnost da u našem okružju evangelici katkada riječ *katoličku* prevode s riječju *sveopću* i pravoslavci s riječju *sabornu* ništa ne mijenja na stvari.⁸ I ovdje je logički kratki spoj vrlo očigledan. Pravoslavci i evangelici ispovijedaju da vjeruju u *katoličku* crkvu, no pitamo li ih jesu li oni onda *katolici* i pripadaju li *katoličkoj* crkvi, većina će odgovoriti da nisu *katolici* i da ne pripadaju *katoličkoj* crkvi. Ne biti *katolik* i ne pripadati *katoličkoj crkvi* za pravoslavce i evangelike u konačnici bi značilo ne pripadati nikakvoj Crkvi Kristovoj i uopće ne biti nikakvim kršćaninom. Premda se u kolokvijalnom govoru danas, uslijed povijesnih okolnosti uobičajilo da onaj koji je pravoslavac ili evangelik

⁸ U najmanju ruku barem grčki pravoslavci izgovaraju doslovno da vjeruju upravo u katoličku crkvu. U nekim pravoslavnim sredinama u novije vrijeme se uvodi sadržajna razlika između termina „katolički“ i „katoličanski“, da bi se izbjegla zamjena *katoličke rimske (rimokatoličke)* i *katoličanske sveopće* Crkve. Međutim, unatoč tek neznatno različitim nijansama, očito je da se kod obiju riječi, radi o istom grčkom korijenu i sadržaju termina – o *sveopćosti*.

ne govori za sebe da je *katolik*, dolazimo do toga da pravoslavac i evangelik, da bi uopće bili ikakvi kršćani, istovremeno moraju biti i *katolici*, to jest pripadati sveobuhvatnoj (*katoličkoj*) Crkvi, Crkvi koja je *katolička*, odnosno upravljena na spasenje svih ljudi, kako je to htio Isus evanđelja⁹. Oni sebe *drže katolicima*, ali imaju problema u svakodnevnom govoru *reći* za sebe da su *katolici*. Na taj način pravoslavci i evangelici zapravo sami sebi na verbalnoj razini uskraćuju jedan od neizostavnih atributa, odnosno obilježja svakog autentičnog kršćanstva: *katolicitet* odnosno pripadnost *sveopćoj* Crkvi Kristovoj.

Anomalija se u sva tri slučaja sastoji u tome što se pojmovi *pravoslavnosti* (pravovjernosti), *evangeličnosti* i *katoliciteta*, koji su po svojoj naravi i – kako smo upravo pokazali – po naravi autentičnog kršćanskog identiteta, neizostavna

⁹ Mt 28, 19-20: "Pođite dakle i učinite mojim učenicima *sve narode* krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio; Mt 24, 14: „I propovijedat će se ovo evanđelje Kraljevstva *po svem svijetu za svjedočanstvo svim narodima*.“; Mk 13, 10: „A treba da se najprije *svim narodima* propovijeda evanđelje.“ itd.

zajednička *poveznica* između svih kršćanskih zajednica koje pretendiraju činiti autentičnu Kristovu Crkvu, danas *de facto* na razini svakodnevnog komuniciranja koriste kao *instrument razgraničenja*, za posve suprotnu svrhu: kao *signum distinctivum*, kao pojmovi za razlikovanje između kršćanskih crkava i zajednica. Umjesto da se pomoću tih pojmova prepoznamo kao *jedno*, mi se pomoću njih prepoznamo kao *razjedinjeni*. Danas, u kolokvijalnom govoru, tko je katolik nije pravoslavac ni evangelik, tko je pravoslavac nije katolik ni evangelik i tko je evangelik nije katolik ni pravoslavac, a *de facto* vrijedi da sam katolik samo ako sam istovremeno i pravoslavac i evangelik, da sam pravoslavac samo ako sam istovremeno i katolik i evangelik te da sam evangelik samo ako sam pravoslavac i katolik.

Budući da svaki autentični kršćanski identitet podrazumijeva neizostavnu realiziranost svih triju navedenih svojstava (obilježja, oznaka), *pravoslavnosti-pravovjernosti, evangeliciteta i katoliciteta*, na području tih termina pretpostavljane i naučavane navodne *razlike* s pripadajućim ekleziološkim i praktičnim posljedicama razotkrile su se samo kao „*razlike*“, kao

nešto što u stvari ne postoji! Stoga, jer sam katolik, nikada neću pristati ne biti istovremeno i pravoslavac (pravovjerac) i evangelik, jer samo uz sva tri svojstva jesam kršćanin.¹⁰ Tako sam katolik, da nikada ne prestajem biti pravoslavac (pravovjerac) i evangelik! Tako sam pravoslavac, da nikada ne prestajem biti katolik i evangelik! Tako sam evangelik da nikada ne prestajem biti pravoslavac i katolik! Sva tri svojstva nisu različita u smislu razdvajanja, razdora, raskola i shizme, nego u komplementarnom, uzajamno se nadopunjujućem, integrativnom i pozitivnom smislu. Stoga držim da različitost tih termina i njihovih unutarnjih sadržaja ne bi trebalo koristiti za međukršćansko i međucrkvveno razgraničavanje, za obilježavanje podijeljenosti, raskoljenosti i nejedinstva, nego prvenstveno za očitovanje *komplementarnog jedinstva različitih sadržaja iste vjere*.

¹⁰ Ovu temu kolokvijalne uporabe termina *pravoslavnosti*, *katoliciteta* i *evangeliciteta* u njihovoj korelaciji s njihovim vlastitim dosljedno-doslovnim unutarnjim značenjem i sadržajem, koju sam ovdje opsežno razvio i biblijsko-teološki utemeljio, načeo je i posvijestio već Peter Neuner u svojoj knjizi *Kleines Handbuch der Ökumene*, Düsseldorf 1984.

2. Jedinstvu i zajedništvu kao takvima imanentna je različitost

Jedinstvo i zajedništvo općenito, a onda dakako i u međucrkvnom i ekumenskom kontekstu, već sami po sebi podrazumijevaju različitost. Oni su po svojoj naravi *relacioni* pojmovi, to jest uvijek se realiziraju između „nekoga“ ili „nečega“ te nužno podrazumijevaju pluralnost i različitost. Oni postoje i ostvaruju se isključivo između zasebnih specifičnih identiteta, između sebi svojstvenih, tj. različitih subjekata i stvar(nost)i, te je stoga različitost imanentna i konstitutivna svakom jedinstvu i zajedništvu kao takvima.

Čim netko kaže: „jedinstvo“ ili: „zajedništvo“, to već implicira različitost i pluralnost.¹¹ Isključiti ih značilo bi ne misliti logički.

¹¹ „Jedinstvo“ ovdje razlikujem od „jednosti“. „Jedinstvo“ se, kao i „zajedništvo“, realizira između dva ili više različitih subjekata ili stvar(nost)i, a „jednošću“ je pojedinačni subjekt integriran u sebi i još nije mišljen u relaciji prema drugom subjektu ili stvar(nost)i, niti s obzirom na sjedinjenost niti s obzirom na razjedinjenost s njima.

Nema jedinstva i zajedništva bez različitosti, niti različitosti kod jedinstva i zajedništva ikada mogu biti takve i tolike da ponište svaku mogućnost barem nekog stupnja jedinstva. Primjerice, uvijek će ostati (makar) ono temeljno, *egzistencijsko*, u teističkoj perspektivi tzv. *stvorenjsko* jedinstvo, to jest ono svemu egzistentnome zajedničko *svojstvo postojanja*, odnosno teistički rečeno, *svojstvo stvorenosti*.

Teološki promatrano, već po samoj egzistenciji (postojanju) i po samom svojstvu stvorenosti svi mi, premda u mnogočemu različiti, ipak imamo „nešto“ zajedničko. Filozofski i ontološki nam je zajedničko da *jesmo*, a teološki i teistički nam je zajedničko da *jesmo iz Njegove ruke*.

Čim jedinstvo kao zaseban teorijski pojam promišlja ljudski subjekt u igri je i različitost, nazire se i ukazuje različitost. Jedinstvo i zajedništvo su i zamislivi tek u korelaciji s različitošću, bivaju ostvarljivi i prepoznatljivi samo „na pozadini“ različitosti i pluralnosti.

Kršćanski pristup (sve)stvarnosti implicira podrijetlo svega postojećeg – u trojedinom Bogu – iz trojedinog Boga – po trojedinom Bogu.

Kršćanski Bog je *jedan* u pogledu božanske *biti* i/ili *naravi* a *trojstven* (specifičan, različit) u pogledu božanskih *osoba*. Božansko Trojstvo u jedinstvu istovremeno znači *različitost* (božanskih *osoba*) u *jedinstvu* (božanske *biti*).

Po kršćanskoj biblijskoj antropologiji čovjek je slika Božja: „I reče Bog: 'Načinimo čovjeka na svoju sliku, sebi slična'“¹². Njegova smo slika među ostalim kako u *jedinstvu* s obzirom na svima nam zajedničku ljudsku *narav* i/li *bit* tako i u *različitosti* (specifičnosti, pluralnosti) s obzirom na našu *osobnost*.

Kad se u teološkoj antropologiji i dogmatici općenito govori „*de Deo uno et trino*“, o *jedan* i o *tri* s obzirom na Boga, onda tome ne treba pristupati kao nekim proizvoljnim matematičkim jednadžbama, jer se ne radi ni o algebarskim (iz)računima ni o geometrijskim likovima, nego to itekako ima svoje utemeljenje u samoj biti i naravi Boga i u biti i naravi, uslijed Njegovog *uzročnog* postojanja, neupitno postojećih *posljedičnih* stvorova, dakle u činjeničnoj logici i sustavnosti reda stvari, koji je sukladan objavi i iskustvu.

¹² Post 1, 26.

3. *Bog – Ljubav i jedinstvo u različitosti*

Prethodno rečeno ovdje argumentiram primjenom i konkretizacijom na trinitarnom i kristološkom području, odnosno u ekleziologiji i ekumenskoj teologiji.

a) Trinitarna međuosobna različitost

Kršćanski Bog je Ljubav.¹³ Takva definicija Boga, to svojstvo Boga da je Ljubav, ima svoje duboke posljedične učinke. Takvo poimanje Boga (da je Ljubav) podrazumijeva naime odmah i personalnu *različitost*, budući da se ljubav uvijek realizira isključivo interpersonalno, tj. među *različitim* osobama. Ako ne bi povezivala *različite* osobe s njihovim specifičnim identitetima onda ljubav ne bi bila ljubav. Ako bi bila zatvorena u jednost osobnog subjekta, tada ne bi bila ljubav već samoljublje i sebeljublje. Čim se dosljedno prihvati da je kršćanski Bog ljubav „u igri“ je međuosobnost (interpersonal-

¹³ Usp. 1 Iv 4, 8.

nost) a time i (međuosobna) različitost, tj. podrazumijevaju se i različiti osobni ili hipostazni (personalni) identiteti.

b) Uzor jedinstva u različitosti prema Isusu Kristu Ivanovog evanđelja

Svako naše kršćansko učenje i učiteljstvo temelji se na Isusu Kristu. Kada Isus Ivanova evanđelja, u svojoj Velikosvećeničkoj molitvi na Posljednjoj večeri, moli za jedinstvo svojih učenika onda izričito kaže da oni trebaju biti na onaj način jedno kao što su On i Otac jedno: „Oče sveti, sačuvaj ih u svom imenu koje si mi dao: **da budu jedno kao i mi.**“¹⁴ Moleći „**da svi budu jedno kao što ti, Oče, u meni i ja u tebi,** neka i oni u nama budu da svijet uzvjeruje da si me ti poslao“¹⁵ Isus evanđelja tim riječima, među ostalim, postavlja način jedinstva između Oca i Sina kao uzor, kao „model“ kako će njegovi učenici (kršćani u množini zajednica) biti jedno. On i Otac su jedno po božanskoj *biti* (na-

¹⁴ Usp. Iv 17, 11.

¹⁵ Usp. Iv 17, 21.

ravi) tj. *ousiji*, ali su istovremeno *različiti* po svojim božanskim osobnostima, *osobama* tj. *hipostazama*. Stoga je razvidno da se *jedinstvo u različitosti* koje je i kakvo je konstitutivno „immanentnosti“ Božanskog Trojstva, po načelu čovjekove bogolikosti i po načelu nasljedovanja Krista, treba odražavati i na čovjeku, dakle u sferama i relacijama ljudskoga, ovostranoga, stvorenoga, uključujući i međukršćanske i međucrkvne relacije.

*c) Legitimnost i nezaobilaznost načela
„jedinstva u različitosti“ u ekleziologiji
i ekumenskoj teologiji*

Ovako snažno i sržno utemeljeno: biblijski (bogolikost), trinitarno (uzor je jedinstvo Oca i Sina) i kristološki (u tzv. Velikosvećeničkoj molitvi Isusa Krista na *Posljednjoj večeri*) jedinstvo u različitosti prestaje kršćaninu biti tek jedna od možebitnih neobveznih mogućnosti i postaje „obveza“¹⁶ koja logički proizlazi iz naravi

¹⁶ Obvezatnost ovdje dakako ne dokida mogućnost čovjekovog slobodnog izbora, nego usljeđuje nakon što je čovjek slobodno odabrao nasljedovati Krista.

Božje objavljene Isusom Kristom i iz naravi stvorene stvarnosti. Stoga se jedinstvo u različitosti ne može olako smještati samo u neki modernističko-relativistički kontekst koji bi „razvodnjavao“ pravovjerje i kojega bi se poradi pravovjernosti trebalo radije kloniti. Naprotiv: jedinstvo u različitosti je legitimno i obvezujuće teološko, ekleziološko i ekumensko načelo, nezaobilazan „koncept“ uvijek kada je riječ o naravi crkve i njezinom „izgledu“.

Nije nepoznato da se crkve ne samo danas nego i trajno, tijekom povijesti, nalaze istovremeno i u misiji čuvanja postojećeg jedinstva, ali i u misiji traženja prikladnoga oblika, modela ili načina potpunijeg međusobnog jedinstva koje bi bilo dostatno za veći stupanj *communicatio in sacris*, odnosno sakramentalnog zajedništva. Njegov vrhunac i vidljivi znak bilo bi prvenstveno zajedništvo oltara, odnosno euharistije.¹⁷

¹⁷ Ovo se odnosi prvenstveno na katolički i pravoslavni ekleziološki pristup sakramentalnom zajedništvu, budući da crkve i crkvene zajednice reformacije i reformacijske baštine i na sadašnjem stupnju jedinstva vjere često dopuštaju i prakticiraju uzajamno euharistijsko gostoprimstvo i *intercommunio*, držeći ga ne samo ciljem ekumen-

Umjesto očekivanja da jedinstvo kršćana (Kristovih nasljedovatelja) bude jedinstvo u organskoj jednoobličnosti, danas se sve šire i dublje shvaća da je kršćanima potrebno jedinstvo koje će biti bogoliko i u skladu s Kristovom velikosvećeničkom molitvom to jest da im je potrebno *jedinstvo u različitosti*. Time je u razjedinjenom kršćanstvu otvorena nova mogućnost i probuđena nova nada da će crkve biti i prepoznati se u takvom jedinstvu vjere koje im – premda su različite u onome što ih čini specifično razvijenima, „inkulturiranim“ i sl. – neće više priječiti zajedništvo euharistijskog stola i navještaja Riječi.

Ipak, pojmove i sintagme kao što su „komplementarno jedinstvo u pomirenoj različitosti“ i/ili „asimetrično jedinstvo“ valja vrlo brižno i odgovorno puniti sadržajem, s puno pažnje i osjećaja za bitno i sporedno, za primarno i sekundarno. Treba ih puniti zajednički, međucrkvno usuglašeno, i uvijek iznova preispitivati, ostajemo li u tom povezivanju vjerni apostolskoj vjeri, te motriti kada i u čemu treba korigi-

skog nastojanja nego i učinkovitim sredstvom do postizanja cilja – većeg stupnja jedinstva i zajedništva.

rati hod, da on ne postane udaljavanje nego približavanje.

Nakon neuspjeha modela *univerzalnih* ili *općih* unija, poput onih u Lionu (1274.) ili Firenci (1439.), nakon novijeg distanciranja od daljnjeg ciljanog korištenja modela *partikularnih* unija¹⁸ koje su rezultirale nastankom katoličkih crkava istočnih obreda (učestalije)¹⁹, ali i

¹⁸ Model *općih* ili *univerzalnih* unija u ovim i ovakvim primjerima, uopćeno rečeno, označava pokušaje da se, primjerice, sve crkve Istoka sjedine sa crkvom Zapada. Katkada se terminom *opće* ili *univerzalne* unije označava također unija uslijed koje su kršćani neke (jedne) crkve nekog (jednog) obreda u cijelosti, dakle bez ikakvog ostatka, u jedinstvu i zajedništvu s rimskom crkvom (kao primjer za takvu uniju se navode Maroniti u Libanonu), za razliku od *partikularnih* unija, kod kojih je samo određen dio (lat. *pars*), npr. 2 %, 4 %, 6 %, itd., kršćana određenog obreda ili određene mjesne crkve u jedinstvu i zajedništvu s rimskom crkvom.

¹⁹ Kao primjer takve vrste unija u našem okružju navode se *katolici bizantskog obreda* ili *grkokatolici*, no jednako tako moguće je spomenuti i katolike čije je obredno podrijetlo u tzv. *starim istočnim* ili *starim orijentalnim* crkvama. Usp. E. Ch. Suttner, *Schismen, die von der Kirche trennen, und Schismen, die von ihr nicht trennen* (*Šizme koje dijele od Crkve i šizme koje ne dijele od nje*), *Ökumenische Wegzeichen* 15, Fribourg 2003.

pravoslavnih crkava zapadnih obreda (rjeđe)²⁰ te nakon relativno skromnih, a katkada i negativnih rezultata tzv. *dijaloga istine* (kontraverzističke metode s uvredljivom terminologijom), s papom Ivanom XXIII. i carigradskim patrijarhom Atenagorom I. započeo je intenzivnije tzv. *dijalog ljubavi*.

Danas bih uz *dijalog istine* naglasio potrebu *multidisciplinarnog znanstvenog pristupa klasičnim doktrinarnim teološkim razlikama i temama*, a uz *dijalog ljubavi* i potrebu *uzajamnog prožimanja duhovnim blagom i iskustvom*. Tek sve ove sastavnice međusobnih odnosa imaju izgleda omogućiti da ekumenizam kao nastojanje oko jedinstva ne bude niti površno i predrasudama opterećeno uzajamno svadljivo vrijeđanje, niti sentimentalno sanjarenje nego

²⁰ Kao primjer partikularne unije kršćana zapadnog obreda s pravoslavnom crkvom navodi se „Pravoslavna crkva u Francuskoj“ koja se u vrelima još spominje i kao „Katolička pravoslavna crkva Zapada“ ili „Pravoslavna crkva zapadnog obreda“ (galikanskog). Premda je dakle zapadnog obreda, ona je imala kanonsko zajedništvo u početku s Ruskom, potom s Rumunjskom (od 1972.) i danas (od 2004.) sa Srpskom pravoslavnom crkvom (formalno je pod jurisdikcijom biskupa zapadnoeuropske eparhije Srpske pravoslavne crkve).

istinski, realni ekumenizam. U realnom ekumenizmu je vidljivo opće nastojanje na svim razinama oko vjernosti *istini* po vlastitoj savjesti. U realnom ekumenizmu se pripadnici različitih crkava ophode s različitostima drugih crkava s poštovanjem i kršćanskom *ljubavlju*, u realnom ekumenizmu se crkve uzajamno prožimaju *duhovnim* silnicama. U realnom ekumenizmu se bilateralne i multilateralne teološke komisije trude oko istine multidisciplinarnim znanstvenim pristupom. Jednom riječju, u realnom ekumenizmu crkve se, nadahnjivane Duhom Svetim, uzajamno i komplementarno upoznaju i obogaćuju, katkada spontano, a katkada i ciljano. Realni ekumenizam uočava da modeli poput *jedinstva u različitosti* i tzv. *asimetričnog jedinstva* u sebi sadrže dosad još neiskorištene potencijale u pogledu jedinstva Crkve.

Drugi Vatikanski sabor, čiji mnogi potencijali ni danas još nisu dovoljno iskorišteni, govori o hijerarhiji istina vjere. Nisu sve istine vjere jednako sržne i središnje. Nije npr. jednako važno jeli Bog Trojstvo, je li Isus Krist pravi Bog od pravoga Boga, je li on uskrsnuo, ili npr. kakve je naravi služba rimskog biskupa u globalnom kršćanstvu. Nije jednako važno nedostaje

li nekome noga ili glava. Bez glave me više nema, a bez noge me – premda nije lako – još uvijek ima. Hijerarhija istina.²¹

Katoličke, pravoslavne i protestantske crkve imaju jedinstvo u pogledu svih središnjih istina vjere. Ova tvrdnja se može temeljiti npr. na tome da sve one uglavnom prihvaćaju istine sadržane u Nicejsko-carigradskom vjerovanju, dakako uz određene vlastite naglaske. Često i s najviših razina u crkvama, uključujući i rimsku, naglašava da je ono u čemu smo jedno veće od onoga u čemu se razlikujemo.²² Postavlja se

²¹ „Osim toga katolički teolozi koji – prijanjajući uz nauku Crkve – zajedno s rastavljenom braćom poduzimaju istraživanja o božanskim otajstvima moraju postupati istinoljubivo, s ljubavlju i poniznošću. Kad uspoređuju nauke, neka ne smetnu s uma da postoji red ili »hijerarhija« istina katoličke nauke, jer je različita njihova povezanost s temeljem kršćanske vjere. Tako će se prokrciti put kojim će u tom bratskom natjecanju svi biti poticani da dublje spoznaju i jasnije očituju neistraživa Kristova bogatstva.“ (*Koncilski dekret o ekumenizmu, Unitatis redintegratio, br. 11*).

²² Bivši predsjednik Papinskog vijeća za promicanje jedinstva kršćana, kardinal Willebrands, primjerice drži, „da raskol od nekoć nije išao do u zajednički korijen i da zajedničko naše vjere doseže bitno dublje i dalje nego li

pitanje zašto tako relativno veliki stupanj jedinstva vjere, ipak ne omogućuje i veći stupanj življenoga zajedništva na konkretnoj i vidljivoj sakramentalnoj razini? Je li riječ samo o vjernosti savjesti, što uvijek treba poštivati, ili i o inertnosti, nedosljednosti i nesposobnosti da ono što na teorijskoj razini prepoznamo, što na doktrinarno-deklarativnoj razini ispovijedamo, pretočimo i u praksu? Zajedničko nicejsko-carigradsko vjerovanje definira Kristovo božanstvo, ali ne spominje koje je naravi *Petrova* ili *petrovska* odnosno *petrinska* služba. Stoga papa Ivan Pavao II. nije pozvao katolike i druge kršćane na razmatranje pitanja je li Isus Krist Bog, ali ih je pozvao na dijalog i razmišljanje o naravi Petrove službe u Crkvi u svrhu približavanja u ekleziologijama.²³ Hijerarhija istina vjere to omogućuje. Koncept *jedinstva u pomi-*

razdvajajuće“, usp. H. SCHÜTTE, *Ziel: Kirchengemeinschaft (Cilj: Zajedništvo crkava)*, Paderborn 1985², 21.

²³ Ivan Pavao II je u svojoj enciklici „Ut unum sint“ (1995.) pozvao da se s obzirom na papinu službu i primat, uspostavi „bratski, strpljiv dijalog u kojem bismo se mogli slušati iznad neplodnih polemika, imajući na umu samo Kristovu volju o svojoj Crkvi“ (br. 96), tražeći pri tome takve oblike vršenja primata koje ne ugrožavaju njegovo bitno poslanje (usp. br. 95).

renoj različitosti i koncept *asimetričnog jedinstva* shvaćenog na primjeren način, mogao bi primjerice otvoriti mogućnost razmatranju da Petrova služba rimskog biskupa za katolike i dalje obuhvaća sve one službe i nadležnosti kao i dosad, a da za pravoslavne i protestante ona obuhvaća ono i onoliko što je u skladu s njihovim tradicijama, slično kao što je to pokušao ravenski dokument. Premda je taj tekst iz Ravene vrlo različito vrednovan, on ipak ostaje vrijedan primjer nastojanja u tome pravcu.

4. Noviji modeli jedinstva u različitosti

a) Opisi modela jedinstva u različitosti

Premda svaka iskrena molitva, čak ako je nehotice nespretno i neprimjereno oblikovana, pred Bogom nesumnjivo ima svoju vrijednost, kršćani sigurnije primjereno mole ako molitve ne formuliraju tako da se onaj izgubljeni otpadnik, šizmatik ili heretik vrati u *ovu* ili *ovaj* u *onu* crkvu, nego je prikladnije – što je naglasio još francuski benediktinac P. Couturier (1881.-

1953.)²⁴ – ako se moli i traži jedinstvo kakvo Krist želi, sredstvima kojima On želi, što podrazumijeva trajno obraćanje svijuu, u svim kršćanskim zajednicama, Kristu i njegovim načelima življenja i djelovanja. Zato je duhovni i molitveni ekumenizam primarni i konstitutivni element, bitna sastavnica i temeljni preduvjet svakog nastojanja oko većeg stupnja jedinstva i zajedništva.

Ta duhovna i etička upravljenost prema Kristu i očekivanje da nas Duh Sveti svojim božanskim djelovanjem privede k vidljivom i prepoznatljivom jedinstvu ne dokida međutim potrebu kršćana da svoju od Boga im darovanu slobodu koriste za svjesno i voljno otvaranje jedinstvu, dakle da se i sami trude i nastoje promišljati moguće oblike jedinstva. Nedostavno jedinstvo i zajedništvo nisu posljedica Božje nego čovjekove inertnosti i grešnosti.

Uz ranije pokušavane načine uspostave jedinstva (npr. već spomenute univerzalne i par-

²⁴ P. Couturiera nazivaju inicijatorom „duhovnog ekumenizma“ i – premda je umro prije Koncila njegove impulse prepoznaju u koncilskom Dekretu o ekumenizmu *Unitatis redintegratio*.

tikularne unije), različite predodžbe, odnosno nacrti, sheme, skice, planovi... kršćanskog i međucrkvenog jedinstva i zajedništva opisuju se danas kompetentno i nekompetentno raznim više ili manje prihvatljivim ili posve neprihvatljivim „tehničkim“ pojmovima (ovisno o sadržaju koji se u te pojmove stavlja): organska unija, koncilijarno zajedništvo, sekularni ekumenizam, humanistički ekumenizam, bogočovječanski ekumenizam, pomirena različitost, asimetrično jedinstvo, ekumenizam u suprotnostima, model „Koinonije“, „teorija grana“ (ili ogranaka)... Veliki broj neprecizno opisivanih pojmova i nepodudarnost sadržaja koji se stavlja pod isti pojam ne pridonose konsenzusu oko ekumenizma i ekumenskih ciljeva nego ih nerijetko još više zamućuju.

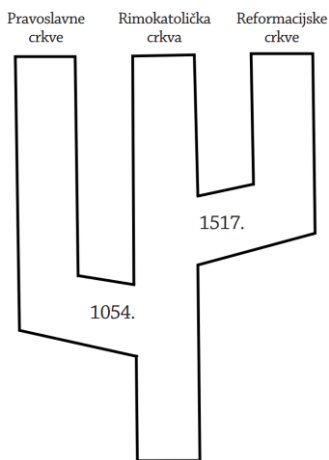
Teorija grana, s jedne strane, za neke je samo prikaz razdvajanja ili strukturno-jurisdikcijskog odijeljivanja novih zajednica s konstatiranim samostalnim ustrojem i mogućim vlastitim doktrinarnim i obrednim specifičnostima tijekom povijesti. Za njih su nastale pluralnosti (grane i ogranci) utoliko logična i očekivana, pa čak i pozitivna posljedica razvoja Crkve u različitim povijesnim okolnostima i

uvjetima. Za brojne teologe, osobito u protestantskim krugovima, potrebno i dostatno jedinstvo zapravo već postoji, u ekumenizmu se radi samo o tome da se to jedinstvo prepozna i živi kroz ključne oblike kršćanskog zajedništva. Ovo potvrđuje, u protestantizmu već vrlo široko primjenjivano, načelo da je čak i prakticiranje euharistijskog gostoprimstva, jedan od učinkovitih načina za rast, jačanje i uvećanje jedinstva²⁵.

Za druge pak je teorija grana i ogranaka zbog toga neprihvatljiva što stvara privid da su sve crkve i crkvene zajednice, bez obzira na katkada vrlo divergentne nauke jednako blizu ili daleko apostolskoj vjeri i punini crkvenosti. I u perspektivi katoličkog nauka, osobito nauka o apostolskoj sukcesiji i trostupanjskom Svetom

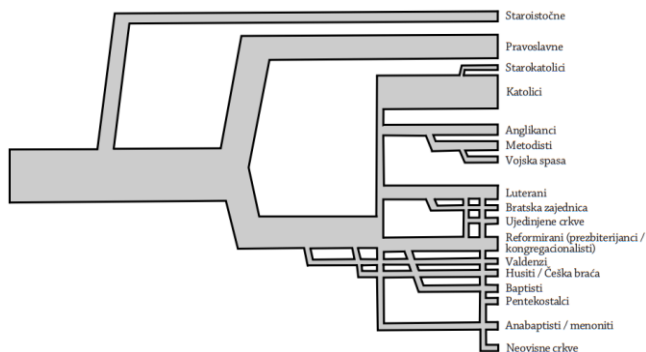
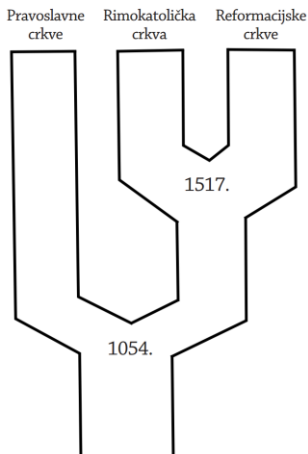
²⁵ Za razliku od tog polazišta kod velikog dijela protestanata, kod katolika, jednako kao i kod pravoslavaca, polazi se od načela da je zajednička euharistija vidljivo očitovanje uspostavljenog jedinstva, a ne sredstvo za rast jedinstva. U tom smislu neki teolozi, osobito u protestantizmu, govore i o „otvorenoj“ i „zatvorenoj“ pričesti, što osobno ne držim baš ekumenski najprimjerenijim pa ni najkorektnijim opisom, osobito s obzirom na svu slojevitost i postojeću interkonfesionalnu neusklađenost nauka o euharistiji i pričješćivanju.

redu (episkopat, prezbiterat i đakonat) kao ključnom kriteriju za dostatnost elemenata crkvenosti, prikazi koji se temelje na predodžbi o Crkvi kao stablu s granama mogu se prihvaćati samo u povijesnom ali ne i u teološko-eklezijskom kontekstu.²⁶

²⁶ Ilustracije prikaza kršćanstva i crkava, koje slijede, kao jednog stabla s više grana, preuzete su iz knjige: Reinhard FRIELING, *Put ekumenske misli. Uvod u ekumenologiju*, Zagreb 2009, (Teološki fakultet »Matija Vlačić Ilirik«), str. 25, gdje su stavljene pod naslov i uzete samo kao „Različiti prikazi podrijetla kršćanstva“.

Ekumenizam kao traženje jedinstva u različitosti

I zadnja ilustracija²⁷ pokazuje da „granski prikazi“ crkava mogu obuhvaćati samo određene vidove – u konkretnom gornjem slučaju samo genealoško podrijetlo, odnosno vizualizaciju razgranavanja i osamostaljivanja (više na organizacijsko-ustrojbenoj i jurisdikcijskoj nego li na doktrinarnoj razini) – ali ne i cjelovitu informacijsku a kamoli ukupnu eklezijalno-teološku stvarnost. Iz gornjeg stabla kršćanskih crkava, primjerice, nije moguće iščitati da Katolička crkva ima više od polovice svih kršćana u svijetu²⁸, jer širina i visina grane na ilustraciji koja predstavlja katolike nisu u funkciji vizualizacije broja vjernika nego u funkciji vizualizacije povijesnih odjeljivanja u samostalne crkve, konfesije i denominacije.

Postoji više pokušaja, kako na razini individualnih teologa tako i na interkonfesionalnoj

²⁷ Ilustracija je preuzeta iz iste knjige, str. 26, a iznad nje je naslov: „Veće danas postojeće crkve“.

²⁸ Prema službenim podacima Svete Stolice u „Anuario pontificio“ 31. prosinca 2011. broj katolika u svijetu bio je 1.213.591.000 vjernika, a ukupni broj svih kršćana koji je u to vrijeme navođen bio je oko 2,18 milijardi kršćana (blizu trećine od tada navođenih 6,9 milijardi stanovnika naše planete).

i multilateralnoj razini, da se naznače ciljevi i ocrtaju glavni sadržaji onoga čemu teži ekumenizam, odnosno ekumensko nastojanje. Svaka od predodžbi ima neka svoja specifična obilježja, po kojima se katkada i naziva, ali se one mogu u mnogočemu i podudarati.

*b) Artikulacija ciljeva i sadržaja
ekumenizma na interkonfesionalnoj
multilateralnoj razini*

Premda ekumenski unilaterani (jednostrani), bilateralni (dvostrani) i trilateralni (trostrani) dokumenti, dijalozi, konsenzusi i konvergencije, imaju svoju neupitnu težinu, ipak su postignuća multilateralne (više strane)²⁹ naravi konfesionalno-identitetski najobuhvatnija i utoliko osobito značajna. U tom smislu će nas osobito zanimati opis ciljeva i sadržaja ekumenskog pokreta kako ih vidi i naznačuje Ekumensko ili Svjetsko vijeće crkava, koje okuplja naj-

²⁹ Misli se na dokumente, dijaloge, konsenzuse (suglasje, sporazum, dogovor) i konvergencije (međusobno približavanje i podudarnosti) postizane između jednog, dva, tri ili više partnera u dijalogu.

veći broj protestantskih i pravoslavnih Crkava. Tako, primjerice, u poruci Sedme *Plenarne skupštine Ekumenskog (svjetskog) vijeća crkava*, održane od 7. do 20. veljače 1991. u Canberri u Australiji, stoji:

„Izazov ekumenskom pokretu kao pomirbenom i obnoviteljskom pokretu na putu k punom vidljivom jedinstvu u ovom se trenutku sastoji u tome, da pozove sve crkve:

1. uzajamno priznavanje krštenja, na temelju Dokumenta iz Lime;

2. ići prema priznavanju apostolske vjere, kako je izražena u Nicejsko-carigradskom vjeronanju i u životu i svjedočenju drugih;

3. na temelju konvergencije u vjeri u pogledu na Krštenje, Euharistiju i Službu, odvagivati oblike euharistijskog gostoprimstva, gdje god je to moguće; pri tome rado priznajemo, da i oni koji ne vrše ove sakramente, imaju udio u duhovnom iskustvu života u Kristu;

4. djelovati u cilju uzajamnog priznavanja Službi;

5. riječima i djelima nastojati oko zajedničkog svjedočenja evanđelja u njegovoj cjelovitosti;

6. iznova se obvezati na rad za pravdu, mir i očuvanje stvorenja i pri tome uže povezivati nastojanje oko sakramentalnog zajedništva Crkve s borbom za pravdu i mir;

7. Pomoći župama i zajednicama, da u svojim sredinama, u prikladnim oblicima izraze onaj stupanj zajedništva, koji već postoji.“³⁰

Budući da se ovdje radi o formulacijama saktanim u zajedničkom dokumentu deklaracijskog i apelacijskog tipa, ne treba u njemu očekivati detaljno i sustavno sabrane i prikazane sve elemente i čimbenike ekumenskog hoda.

To će u većoj mjeri biti moguće na individualnoj razini, na kojoj je više znamenitih teoloških imena pokušalo sabrati i sustavnije ocrtati jedinstvo vjere i vidljivo zajedništvo Crkve kojemu teži ekumenizam.

³⁰ Cjeloviti tekst Poruke Plenarne skupštine (Botschaft der Vollversammlung) dostupan je na web-stranici: <http://oikoumene.net/home/global/canb91/canb.ein/index.html>. Nalazi se i na web-mjestu: <http://oikoumene.net/home/global/canb91/canb.einheit/print.html>. Citirani dio Poruke preveo: J. Zečević – Božić.

Među poznatijim „modelima“ jedinstva i zajedništva su onaj Karla Rahnera i Heinricha Friesa, Oscara Culmana³¹, Johanessa Brossedera itd. Ti i slični modeli su višestranu i hvaljeni i kritizirani, što je iz znanstvene perspektive za pozdraviti, jer pridonosi cjelovitijem sagledavanju i većoj kvaliteti rešenja.

Među svim relevantnim „modelima“ jedinstva u različitosti vjerojatno je najviše pažnje i komentara izazvao model Karla Rahnera i Heinricha Friesa.³²

c) Rahner – Friesov model

Stoga ću ovdje, zornosti i egzemplarnosti radi, nešto više pažnje posvetiti upravo njihovom „nacrtu“ ili „modelu“, budući da on omogućuje susret s tipičnim konceptom jedinstva u pomirenoj različitosti, odnosno jer predstavlja

³¹ Model jedinstva Oscara Cullmanna na hrvatskom jeziku je predstavljen u: M. ŠPEHAR, »Cullmannov model jedinstva u različitosti«, u: *Bogoslovska smotra*, Zagreb, 1/2004., 125-141.

³² Usp. H. FRIES, K. RAHNER, *Einigung der Kirchen – reale Möglichkeit (Sjedinjenje crkava – realna mogućnost)*, Freiburg-Basel-Wien, 1985., 35-53.

viđenje budućeg zajedništva Crkava, kako ga zamišljaju dvojica poznatih katoličkih teologa. Rahner i Fries su detaljno obrazložili svoje principe u cijeloj jednoj knjizi, no nama će u kontekstu ovoga rada, dakle za osnovni uvid, biti dostatno njihovih osam glavnih teza u kojima sažimaju svoje osnovne postavke.

“Što trebamo reći, i to posve ukratko, ako budemo pitani, može li se po našem mišljenju u dogledno vrijeme postići vjersko i crkveno jedinstvo među velikim kršćanskim crkvama? Teško pitanje na koje većina kršćana dakako odgovara s ne. Mi ipak kažemo da pod slijedećim uvjetima, koji nam se čine sasvim ispunjivim u relativno kratkom vremenu, ako se ovo jedinstvo osjeća kao tako radikalna, od Isusa zadana obveza, da se ima hrabrosti potisnuti mnoga po sebi važna pitanja. Uvjeti na koje mislimo su slijedeći (može biti da koji zaboravimo):

I

Temeljne istine kršćanstva, kako su izrečene u Svetome Pismu, u Apostolskom i Nicejsko-Carigradskom vjerovanju, obvezne su za sve partikularne crkve ubuduće jedne Crkve.

II

Izvan toga vrijedilo bi realistično načelo vjere: ni u kojoj partikularnoj crkvi ne smije se decidirano i vjeroispovijedno odbaciti članak (vjere), koji je u nekoj drugoj crkvi obvezujuća dogma. U pogledu ostaloga što nadilazi I. tezu ne zahtijeva se u jednoj crkvi izričito i pozitivno ispovijedanje dogme druge partikularne crkve, nego je to prepušteno daljnjemu konsenzusu budućnosti. Ovo vrijedi posebno o autentičnim, ali nedefiniranim učiteljskim izjavama rimske crkve. Ovo treba uvažiti naročito kod etičkih pitanja. Kod ovoga načela bi se činilo samo ono, što svaka crkva danas već prakticira naspram svojih vlastitih pripadnika.

III

U ovoj jednoj Crkvi Isusa Krista, satkanjoj od Crkava koje se ujedinjuju, postoje regionalne partikularne crkve, koje mogu uvelike zadržati svoje dosadašnje strukture. Te partikularne crkve mogu i nadalje postojati na istom teritoriju, budući da to, polazeći od katoličke ekleziologije i

od prakse rimske crkve, na primjer u Palestini, nije nemoguće.

IV

a) Sve crkve priznaju smisao i pravo Petrove službe rimskoga pape kao konkretnoga jamca jedinstva Crkve u istini i ljubavi.

b) Papa se sa svoje strane izričito obvezuje da će priznati i respektirati time dogovorenu samostalnost partikularnih Crkava. On izjavljuje (jure humano), da će svoj najviši učiteljski autoritet, koji mu po I. Vatikanskom saboru pripada prema katoličkim načelima (ex cathedra), upotrebljavati samo na onaj način, koji pravno ili činjenično odgovara općem saboru cijele Crkve, kao što su njegove dosadašnje odluke 'ex cathedra' uslijedile u skladu i u suradnji s cjelokupnim katoličkim episkopatom.

V

Sve crkve prema staroj predaji imaju biskupe na čelu svojih većih crkvenih jedinica. Izbor biskupa nije potrebno vršiti na način, koji sada vrijedi u Rimokatoličkoj crkvi (i novo rimsko

Crkveno pravo poznaje druge načine postavljanja biskupa, uz slobodni papin izbor: kanon 377,1).

VI

Partikularne crkve žive u uzajamnom bračkom razmjenjivanju u svim svojim životnim dimenzijama, tako da dosadašnja povijest i iskustvo prije razdvojenih Crkava mogu biti djelotvorne u životu drugih Crkava.

VII

Ne prejudicirajući teološku legitimnost do sada postojeće službe u rastavljenim crkvama, prema sudu neke druge crkve, sve se crkve obvezuju, da će odsada poduzimati ordinaciju po molitvi i polaganjem ruku tako, da njeno priznanje ni Rimokatoličkoj partikularnoj crkvi ne predstavlja poteškoće.³³

³³ U ovome pravcu ide i očitovanje Komisije za »Vjeru i ustroj« Svjetskoga Vijeća Crkava u kojem se kaže: »Crkve bez biskupske sukcesije, koje žive u vjernom kontinuitetu apostolske vjere i njenog poslanja, imaju službu riječi i sakramenata, kako je jasno posvjedočeno vjerom, praksom i životom tih Crkava. Te se crkve mole, da pre-

VIII

Između pojedinih partikularnih Crkava postoji zajedništvo propovjedaonice i oltara.

Ne znamo jesmo li zaboravili neke uvjete i pretpostavke za jedinstvo vjere i Crkve, koje su od jedne ili druge strane promatrane kao nezaobilazne i time odmah temeljne. Ipak mi mislimo da navedeni uvjeti načelno, pri sadašnjem stanju teologije, mogu biti prihvaćeni u svim konfesijama, od strane svih Crkava, uključujući i Rimokatoličku. Ispunjenje ovih uvjeta zahtijevalo bi naravno na svim stranama još mnogo promišljanja i pojedinačnih sporazuma. ali ako se hoće nadići verbalno zaklinjanje u svim velikim kršćanskim konfesijama, da se - polazeći od Isusove zapovijedi - teži jedinstvu kršćanskih crkava, tada bi se prema našem mišljenju, konačno tre-

poznaju, da kontinuitet s Crkvom apostola nalazi svoj duboki izraz po susljednom polaganju ruku biskupa i da će, premda možda njima ne manjka kontinuitet apostolske tradicije, takav znak ojačati i produbiti taj kontinuitet. One možda moraju iznova otkriti znak biskupskoga nasljedstva.«

balo u zajedničkom promišljanju točnije i konkretno utvrditi uvjete, pod kojim svaka dosadašnja crkva drži mogućim skoro jedinstvo. Sve crkve imale bi pri utvrđivanju takvih uvjeta, polazeći od Isusove zapovijedi, dužnost i odgovornost, da doista hrabro i ne ističući neka pitanja, koja po sebi nisu beznačajna, svoje uvjete ne proširuju dalje nego li im je nedvojbeno zapovjedbena od strane njihova, za njih spasenjski značajnog vjerskog uvjerenja.

Svaka povijesna predaja i navika pored svojega dobroga ima i jedan moment tromosti u sebi, koji priječi, da neko društvo, dakle i neka crkva, uskoro prisprije u onu budućnost, koju joj je Bog namijenio i koju zahtijeva od nje. Mislimo da se po pitanju konkretnoga jedinstva sve crkve ponašaju s previše taktičkoga opreza. One ne istupaju istinski hrabro s konkretnim izjavama o tome pod kojim su uvjetima, također i uz žrtve, spremne za sjedinjenje s drugim crkvama. Svaka crkva u odnosu na ovo čeka da druga crkva uzme inicijativu i stvarno jasno kaže čega se stvarno ne može odreći, a da se u vlastitoj vjerničkoj savjesti ne učini apsolutno krivom pred Bogom, i jednako tako što tome ne pripada, te to stoga, da

bi se ispunila zapovijed Isusova, može biti napušteno.

Mi sami smo pesimisti u pogledu pitanja, hoće li nositelji službi svih ovih Crkava u bližoj budućnosti uspostaviti jedinstvo, iako nemamo pravo svima njima odricati dobru volju. Ipak smo uvjereni u danas objektivno danu mogućnost, da se u zadovoljavajućoj mjeri uspostavi skoro jedinstvo Crkve, i utoliko smo optimisti."

Ovaj Rahner – Friesov model, pripada tipu modela »jedinstva u pomirenoj različitosti«, koji se danas još uvijek najčešće predočuje. Već na prvi pogled vidljivo je da u ovakvom modelu, za razliku od tzv. organskih unija, cilj nije stapanje postojećih crkava i crkvenih zajednica u jednu monofornu crkvu, nego je cilj da crkve ostanu mnoge crkve (plural) i istovremeno budu jedna Crkva (singular). Radi se dakle o zajednici sestrinskih (mjesnih) crkava, o korporativnom sjedinjenju u različitosti, u mnogostrukosti i višeobličnosti. H. Schütte kaže: „Cilj nije puko biti jedan pored drugoga, nego biti jedan s drugim u »koncilijarnom zajedništvu« s Petrovom službom u služenju jedinstvu. Cilj je puno crkveno zajedništvo u riječi i sakramentu, euharistijsko zajedništvo. K cilju ne vodi nivelaci-

ja nego profilacija“.³⁴ Svoju tvrdnju on potkrjepljuje citirajući P. W. Scheele-a: „U Bogu jedinstvo (Einheit) ne isključuje mnogostrukost (Vielseitigkeit) i mnogostrukost ne isključuje jedinstvo; jedan Bog živi odvjeka u mnogostrukosti triju osoba.“³⁵

Nije moguće u ovim okvirima detaljnije analizirati rješenja koja su ponudili Rahner i Fries. Egzemplarno ću samo predočiti kako oni rješavaju poteškoću različitog nauka i dogmi. Njihovo tzv. *realno načelo* očekuje da se ni u jednoj partikularnoj crkvi buduće *Jedne crkve*, »*Una sancta*«, ne smije eksplicitno i vjeroispovijedno odbaciti nijedan članak (vjere), koji je u nekoj drugoj crkvi obvezujuća dogma. Primjerice, niti bi pravoslavni i protestanti smjeli eksplicitno u svojim *Credima* nijekati katoličku dogmu o bezgrešnom začecu BDM ili pak dogmu o papinom prvenstvu, i niti bi katolici smjeli tražiti od njih da i oni eksplicitno i vjeroispovijedno izreknu da prihvaćaju te dogme. Eventualni konsenzus, predlažu Rahner i Fries, može

³⁴ H. SCHÜTTE, *Ziel: Kirchengemeinschaft (Cilj: Zajedništvo crkava)*, Paderborn 1985², str. 19.

³⁵ Isto.

se i kasnije postupno tražiti unutar (premda ne savršeno ili potpuno, no ipak dostatno) ostvarenog zajedništva *jedne Crkve*.

Naravno, ne smije se prešutjeti da je ovaj „model“ (prvi puta objavljen 1983.) uz brojne pohvale i odobravanja doživio ne samo fundamentalističko-ekstremistička odbacivanja nego i ozbiljne teološki opravdane i konstruktivne primjedbe i zamjerke, i od katolika i od nekato-
lika (npr. tadašnji kardinal J. Ratzinger, H. Schütte, H. Schauf i drugi), no unatoč tome, model ipak nedvojbeno nudi primjer ozbiljne, konkretne i korisne predodžbe jedne od zamišljenih i – čini se – (pod određenim uvjetima) mogućih realizacija za vidljivo zajedništvovanje „dostatnog“³⁶ kršćanskog jedinstva, oko kojega revnuje ekumenski pokret.³⁷ Tadašnji kardinal Joseph Ratzinger ga je, primjerice, popratio i

³⁶ Pojam ovdje koristim u aproksimativnom (približnom) značenju.

³⁷ Ovaj vlastiti hrvatski prijevod Rahner-Friesove sheme objavljujem ovdje u teološkom kontekstu radi znanstveno-teološke percepcije i upotrebe, premda sam ga već ranije bio objavio u informtivno-pastoralnom kontekstu *Živog vrela*.

slijedećim riječima: „Parforceritt³⁸ k jedinstvu, kako su ga nedavno svojim tezama ponudili H. Fries i K. Rahner, vještina je teološke akrobatike, nažalost neutemeljene u stvarnosti. Ne može se konfesijama kao u dvorištu kasarne narediti da se sastave i reći: glavno je da marširaju jedne s drugima; što pri tome misle, to u pojedinostima nije tako važno ... Preskočiti pitanje istine pomoću nekoliko crkvenopolitičkih operacija, kako se čini da to ustvari predlažu Fries i Rahner, bilo bi posve neodgovorno ponašanje“.³⁹

Pa ipak, premda u mnogim elementima nedorađen, nedovoljno razrađen i detaljiziran Rahner i Friesov koncept je imao vrlo značajnu ulogu jer je u vremenu nakon njega neprestanice poticao i nadahnjivao nova nastojanja oko pronalaženja prikladnih formi jedinstva.

Unatoč mnogim otvorenim pitanjima i nedorečenostima i Rahner-Friesov model i osobi-

³⁸ *Parforceritt* se može prevesti i kao vrsta brzog jahanja, kas.

³⁹ Usp. H. FRIES, K. RAHNER, *Einigung der Kirchen – reale Möglichkeit (Sjedinjenje crkava – realna mogućnost)*, Freiburg-Basel-Wien, 1985., 160.

to dokumenti katoličko-pravoslavnoga i katoličko-luteranskoga dijaloga, u kojima je zamjetno polazište koncept jedinstva u pomirenoj različitosti, pokazuju da se ni u tom konceptu nipošto ne ostaje samo na pukoj koegzistenciji crkava i nekom mirnom postojanju jednih pored drugih. Naprotiv, model jedinstva u pomirenoj različitosti itekako cilja na stvarno zajedništvo koje uključuje: i uzajamno priznavanje krštenja, i uzajamno priznavanje crkvenih službi, i uspostavu euharistijskog zajedništva, i obvezujuće zajedništvo u svjedočenju i naviještanju...

Već sam izričaj „pomirena različitost“ sugerira da među crkvama ne mogu o(p)stati nepomirene odnosno razdvajajuće suprotnosti: različitost mora u ekumenskom dijalogu izgubiti svoj razdvajajući karakter i postati pomirena.⁴⁰

Zaključak

Tijekom povijesti se jedinstvo različitih obreda i proizašlih međusobno upravno-

⁴⁰ Usp. H. SCHÜTTE, *Ziel: Kirchengemeinschaft (Cilj: Zajedništvo crkava)*, Paderborn 1985², 21.

jurisdikcijski samostalnih kršćanskih konfesija, zajednica, crkava i denominacija katkada zamišljalo i pokušavalo postići i kao jednostavnu (dragovoljnu, a po potrebi i prisilnu) asimilaciju manjinskoga (slabijega) u većinsko (jače), npr. latinizacija, bizantinizacija, metode primjenjivane u Europi tijekom „tridesetgodišnjeg“ i „stogodišnjeg“ rata itd.

Ne može se poricati da su različitosti doista izazov i ljudskoj i kršćanskoj zrelosti jer zahtijevaju visoki stupanj kristijaniziranosti, evangeliziranosti i socijaliziranosti (npr. odgojenost za suživot s različitim). Pa ipak, s Rahnerom i Friesom držim, da koncept dostatnog stupnja međucrkvеног јединства u različitosti, za (još) vidljivije međucrkvено zajedništvo (*communicatio in sacris*), ne mora ostati samo na razini teorije i utopijske ideje, ukoliko se crkve u svojim ekumenskim nastojanjima budu ozbiljno i iskreno ravnale s jedne strane potrebom za eklezijalnom kohezijom i koordinacijom cjelokupnog svjetskog kršćanstva i s druge strane potrebom priznavanja i očuvanja sociokulturnih, obrednih i doktrinarnih specifičnosti i razlika (komplementarno bogatstvo različitosti), u duhu govora Drugoga vatikanskog sabora o

„hijerarhiji istina“. Također, s tadašnjim kardinalom Josephom Ratzingerom, kasnijim papom Benediktom XVI., također držim, da je u tome hodu prema savršenijem jedinstvu Crkava potrebno imati u vidu svu dubinu i višeslojnost takvoga procesa, od antropoloških i socioloških, preko racionalnih i afektivnih do doktrinarnih i teoloških razina, što će teško biti moguće bez cjelovitoga multidisciplinarnoga pristupa, odnosno bez svestranoga i sveobuhvatnoga sagledavanja. Uz dosad široko uočenu potrebu tzv. „dijaloga istine“ i tzv. „dijaloga ljubavi“, važno je npr. uključiti i potrebu duhovnog i molitvenog ekumenizma, ali i potrebu zajedničke i što šire usuglašene metodološke platforme za daljnji ekumenski hod.

Stoga na mnogim stranama, u mnogim kršćanskim dušama, smiju živjeti molitva i nada da će put jedinstva u pomirenoj različitosti jednoga dana, uz Božju pomoć, moći okupiti kršćane oko zajedničkoga euharistijskoga stola i omogućiti im zajedničko vjerodostojno naviještanje Riječi: „da svijet uzvjeruje da si me ti poslao“ (Iv 17, 11).

Zusammenfassung: In der Arbeit wird kreativ die Einheit in Verschiedenheit durchgedacht. Es wird die Natur und die Qualität dessen analysiert, was in der Theologie für gewöhnlich als verschieden perzipiert wird, obwohl es eigentlich nicht verschieden ist. Es wird theologisch argumentiert, dass der Einheit (*unitas*) und der Gemeinschaft (*communio*) gemäß dem trinitarischen Vorbild (Urbild), die Verschiedenheit charakteristisch (eigenschaftlich) ist und dass sie deswegen in ekklesiologischen und ökumenischen Konzepten der christlichen Einheit legitim ist. Es werden die neueren Modelle der Einheit in der Verschiedenheit dargestellt. Es wird betont dass die Begriffe wie „komplementäre Einheit in versöhnter Verschiedenheit“ und „asymmetrische Einheit“ sorgfältig und verantwortungsvoll mit den Inhalten zu „füllen“ sind, mit dem Gefühl für das Wesentliche und das Nebensächliche, für das Primäre und das Sekundäre und unbedingt entsprechend der Hierarchie der Wahrheiten. Der Verfasser lädt ein, dass solche Begriffe gemeinsam, interkirchlich und einstimmig „gefüllt“ werden, wobei wir uns selbst kontinuierlich überwachen, ob wir bei solchen Annäherungen dem apostolischen Glauben treu bleiben und in jedem Augenblick bereit sind unseren ökumenischen Weg zu korrigieren, damit er uns Christen aus verschiedenen kirchlichen Gemeinschaften wirklich verbindet und nicht noch mehr auseinandertrennt.

Schlüsselworte: ökumenische Theologie, Ökumene, Einheit in versöhnter Verschiedenheit, Dialog, trinitarische und christologische Ausgangspunkte der Einheit in Verschiedenheit, Modelle der Einheit der Kirchen

SADRŽAJ

Temeljni biblijski tekst za 2015. godinu	5
Pozvani naviještati silna djela Gospodnja <i>(Jure Zečević)</i>	7
Organizatorima <i>molitvene osmine</i> <i>za jedinstvo kršćana</i>	13
Uvod u temu za 2016. godinu	17
Priprema materijala za <i>molitvenu osminu</i> <i>za jedinstvo kršćana 2016. godine</i>	25
Molitveno slavlje	27
Red slavlja	29
Biblijska razmatranja i molitve za svaki dan <i>molitvene osmine za jedinstvo</i> <i>kršćana 2016. godine</i>	45
Ekumenska situacija u Latviji	63
Teme <i>molitvene osmine za jedinstvo kršćana</i>	73
Ključni datumi iz povijesti <i>molitvene osmine</i> <i>za jedinstvo kršćana</i>	79
Značajniji datumi iz naše ekumenske i međureligijsko-dijaloške baštine	83

Dodatak: Jure Zečević, Ekumenizam kao traženje jedinstva u različitosti	91
Uvod	92
1. Različitost(i) i „različitost(i)“ na primjeru termina: pravoslavan, katolik i evangelik	93
a) <i>Tko je sve pravoslavan (ortodoksan)?</i>	<i>95</i>
b) <i>Tko je sve evangelik</i>	<i>97</i>
c) <i>Tko je sve katolik</i>	<i>99</i>
2. Jedinstvu i zajedništvu kao takvima imanentna je različitost	105
3. Bog – Ljubav i jedinstvo u različitost	108
a) <i>Trinitarna međuosobna različitost</i>	<i>108</i>
b) <i>Uzor jedinstva u različitosti prema Isusu Kristu Ivanovog evanđelja</i>	<i>109</i>
c) <i>Legitimnost i nezaobilaznost načela „jedinstva u različitosti“ u ekleziologiji i ekumenskoj teologiji</i>	<i>110</i>
4. Noviji modeli jedinstva u različitosti	118
a) <i>Opisi modela jedinstva u različitosti</i>	<i>118</i>
b) <i>Artikulacija ciljeva i sadržaja ekumenizma na interkonfesionalnoj multilateralnoj razini ...</i>	<i>125</i>
c) <i>Rahner – Friesov model</i>	<i>128</i>
Zaključak	129